

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DE CULTURELE AUTONOMIE EN DE VERNIEUWING VAN HET CULTUURBELEID

Rede uitgesproken door Prof. Dr. F. VAN MECHELEN, Minister van Nederlandse cultuur, voor de Conferentie der Jonge Balie te Turnhout, op 18 september 1971.

De staatshervorming, die enkele maanden geleden van kracht werd, is de belangrijkste hervorming die ons land sinds zijn stichting als onafhankelijke staat heeft ondergaan.

Het zou echter fout zijn deze hervorming als het gevolg van een totaal op zichzelf staande sociologische ontwikkeling te interpreteren. De wijzigingen die zich van 1830 tot 1971 in de politieke, economische en culturele machtsverhoudingen tussen het Nederlands- en het Franssprekende gedeelte hebben voorgedaan, zijn toe te schrijven aan :

1. het invoeren van de leerplicht in België ;
2. het invoeren van het algemeen stemrecht.

Het invoeren van het *algemeen stemrecht* heeft het na 50 jaar de Nederlandssprekenden mogelijk gemaakt de reorganisatie af te dwingen van een staat, die als een Franstalige eenheidsstaat was geconcentreerd, tot een *bicultureel geregionaliseerde staat*.

De *leerplicht* heeft de Vlamingen in 2 generaties tijd van een culturele minderheidsgroep in een majoritaire positie op het universitaire, het artistieke en algemeen culturele vlak geplaatst.

Enkele cijfers staven mijn redenering.

— Vóór de oorlog werden er in België voor 2 Nederlandstalige boeken 8 Franstalige uitgegeven. Vandaag zijn 55 % gepubliceerde boeken Nederlandstalig. Houdt men uitsluitend rekening met de Belgische «*bellettrie*», dan zijn 80 % van de uitgaven van Vlaamse auteurs !

— Gedurende jaren bezette Vlaanderen op het *universitaire* vlak met zijn 62 % jongeren slechts 40 % van het aantal universiteitsstudenten. De laatste 5 jaren is dat cijfer van 45 % tot boven de helft gestegen.

In 1970 waren er voor het eerst méér Nederlands- dan Franssprekende studenten.

— Op het culturele vlak telt het *kunstonderwijs* — zowel het professionele aan de Conservatoria als aan de middel-

bare akademies — in Vlaanderen bijna tweemaal zoveel leerlingen als in Wallonië.

In Brussel-hoofdstad zijn er 26 % Nederlandstalige leerlingen in de kunstakademies !

— Het *artistieke zwaartepunt* van ons land — voorheen in eentalige Frans-Brusselse handen — heeft zich verplaatst : *geografisch* (Antwerpen heeft meer eerste-rangs musea dan heel Brussel en Wallonië samen en herbergt bovendien de belangrijkste kunstveiling), maar ook *creatief*, via bv. een *Festival van Vlaanderen* dat in 10 jaar tot een van de belangrijkste Europese muziekfestivals is uitgegroeid.

Ik som deze appreciatie niet op met de bedoeling in een goedkoop hoera-chauvinisme te vallen. Mijn bedoeling is te illustreren hoe de culturele autonomie de vrucht werd van een socio-cultureel ontwikkelingsproces dat niet meer te stuiten was en is.

In mijn nu driejarige ministeriële ervaring is het mij telkens weer een verrassing te constateren dat elk project, elk initiatief, elke manifestatie waarvoor ik mijn medewerkers opdracht gaf, als het ware «*goud baarde*».

In alle sectoren — zelfs in de meest onderontwikkelde zoals de sport (ik bedoel niet de kijk-sport, maar de actieve sportbeoefening) leidde het geringste initiatief tot een explosie van entoesiasme en medewerking.

De *Sportbiënnale* van 1970 groeide ons bijna boven het hoofd.

Sportiva — de sportpromotie voor de vrouw — is ons al lang uit de hand gelopen : het werd een sneeuwbal en we hebben de tel aan lokale initiatieven reeds lang verloren.

Tweemaal nodigde ik een *100-tal Vlaamse burgemeesters* naar internationale tentoonstellingen voor sportuitrusting in Keulen en Munchen. Het gevolg is weerom een sneeuwbal aan gemeentelijke initiatieven, ten voordele van de sportinfrastructuur.

Toen ik deze legislatuur aanving waren twee directies

in mijn departement nog unitair, en natuurlijk onder Franstalige leiding met een gedweë Vlaamse taaladjunct, nl. de Sport-administratie en het Bestuur van de Internationale Culturele Betrekkingen. Toen ik — zeer tegen het advies van mijn juridisch gevormde kabinetschef in — op een bepaalde dag decreeteerde dat per 1 januari de Vlaamse ambtenaren geen orders meer moesten ontvangen van de Franstalige directeur-generaal, maar dat wel de Vlaamse taaladjunct nu de baas werd van de Vlaamse dienst, was er 2 dagen contestatie. Daarna rolden de initiatieven als vanzelf, met wat ik U zojuist over de Sportbiënnale en Sportiva vertelde. Ik moet daar de recente realisatie van 30 Vlaamse speelpleinen in een tijdperk van 2 maanden nog aan toevoegen. Dit was met een unitaire administratie nooit te realiseren.

In de plaats van hoogdravende politieke verklaringen over de noodzakelijkheid van de recente staatsvorming dacht ik er beter aan te doen U, aan de hand van de praktijk en van achter de schermen van het politieke bedrijf, te laten zien hoe de culturele autonomie niet alleen om politieke motieven noodzakelijk was, maar gewoon om reden van *culturele efficiency* en het *valoriseren van eigen creativiteit en artistiek talent*.

* * *

De Vlaamse strijd was een honderdjarige uitdaging op economisch, sociaal en cultureel vlak. Het was hoofdzakelijk een defensieve strijd.

Stuk voor stuk werden de vroegere idealen voorbijgestreefd.

In 1932 werd de basis gelegd voor de *eentaligheid* van Vlaanderen en van Wallonië. De historicus heeft hierover verklaard dat het de gaafheid van de Nederlandse cultuur in het Zuiden heeft mogelijk gemaakt. Een tweetalig Vlaanderen in een tweetalig België zou de vernederlandsing van het openbare leven ongetwijfeld zeer bemoeilijkt en vertraagd hebben.

In 1963 werd de *taalgrens afgebakend* en de laatste haarden van franstaligheid in Vlaanderen opgeruimd.

In 1971 heeft de grondwetsherziening het *tweetalig hoofdstedelijk* gebied definitief afgebakend. Met het invoeren van regionale « cultuurparlementen » en van economische raden en ontwikkelingsmaatschappijen met een hoge vorm van autonomie is in ons land een soort « federalisme sui generis » tot stand gekomen.

Terugblikkend in het verleden mag gezegd worden dat de Vlamingen op het gepaste ogenblik de juiste strategie hebben voorgehouden. Soms moet ik wel eens glimlachen als ik het oppositie-proza lees: een buitenlander zou niet anders kunnen besluiten dan dat de Vlamingen in de voorbije decennia van de ene nederlaag in de andere zijn gevallen en zo tot de overwinning zijn geraakt.

Toen de goedkeuring van de grondwetsherziening afhankelijk werd gemaakt van een *cultuurpact*, hoorde ik opnieuw pessimistische stemmen opgaan als zou het afsluiten van een cultuurpact weer in het voordeel van de unitairen uitvallen en de Vlaamse ontvoogding verhogen.

Ik ben de tegenovergestelde mening toegedaan. De Vlaamse ontwikkeling, zo op economisch als op cultureel gebied, kan er slechts baat bij vinden als alle bevolkingsgroepen, de meerderheden, maar ook de minderheden, er het hunne kunnen toe bijdragen.

Ter vergelijking: het afsluiten van het schoolpact — met alle fouten die er aan kleven — heeft onmiskenbaar de democratisering van het onderwijs definitief mogelijk gemaakt. Evenzeer geloof ik dat het cultuurpact nieuwe mogelijkheden en een nieuwe stimulans zal geven aan de cultuurontwikkeling.

En dit om twee redenen:

1. Op de eerste plaats zal de cultuurpolitiek van de overheid niet langer op een *forfaitaire-facultatieve* basis geregeld worden, maar zal het cultuurbeleid op wettelijke grondslagen gevestigd worden.

2. Tot op heden werd de cultuurpolitiek een beetje als een luxueus franje beschouwd. De budgettaire kruimeltjes die overbleven werden dan welwillend aan de ministers van Cultuur toegekend. Dit is niet alleen in België zo, het kenmerkt het cultuurbeleid ook in onze naburige landen. Het gaat er nog een beetje aan toe zoals de toelagen aan het vrij onderwijs geregeld waren vóór het afsluiten van het schoolpact in 1958. Het cultuurpact zal hierin een wijziging brengen. Culturele verenigingen zullen een recht verwerven op toelagen, wanneer zij aan bepaalde criteria voldoen. Men zal een begin kunnen maken met een *cultuurplanning* en men zal die planning kunnen uitvoeren omdat er geldmiddelen beschikbaar zullen zijn. Ik ben er zeker van dat het cultuurdepartement over korte jaren een even belangrijke maatschappelijke rol zal vervullen als op dit ogenblik het Ministerie van Nationale Opvoeding vervult.

De wijzigingen die de cultuurpolitiek op het nationale vlak zal ondergaan, zal ook afstralen op het cultuurbewustzijn van provincies en gemeenten. Ik zei U reeds welke grote invloed het bezoek van Vlaamse burgemeesters aan internationale sporttentoonstellingen in Duitsland hebben teweeggebracht voor de ontwikkeling van de lokale sportinfrastructuur.

Wij mogen ons niet blind staren op goede voorbeelden van enkele grote steden — en daar reken ik vanzelfsprekend Turnhout onder —. Nog niet alle gemeentebesturen zijn er zich van bewust geworden dat een moderne gemeente en een moderne stad bv. een culturele activiteit voor een gemeenschap nog een andere betekenis heeft dan het « vullen van vrije tijd ».

Ik ben wat dat betreft hoopvol gestemd.

* * *

Mijn toespraak over de culturele autonomie zou niet volledig zijn indien ik voorbij zou gaan aan het *vraagstuk van Brussel*.

De Vlamingen hebben meermalen in de ontwikkeling van hun geschiedenis voor fundamentele opties gestaan; meermalen heeft men zich moeten bezinnen over de strategie en de tactiek die in de Vlaamse strijd moesten gevoerd worden.

Eén van deze strategische en tactische vragen die vandaag de Vlaamse Beweging overheerst is de toekomst van Brussel. Wat Brussel betreft, gaan op dit ogenblik in Vlaanderen stemmen op om het geweer van schouder te veranderen. Of beter gezegd over te gaan tot een strategische terugtocht, d.w.z. de veldslag om Brussel op te geven.

Sommigen gaan nog verder en willen Brussel als hoofdstad van dit land totaal links laten liggen en aan zijn eigen hooghartig lot overlaten.

Ik meende dat het mijn plicht was mijn standpunt onduidelijk bekend te maken. Ik heb dan ook verklaard: — dat de Vlamingen Brussel niet mogen afschrijven; — dat de toekomst van de Nederlandse Cultuur ook in Brussel ligt; — dat bijgevolg de zetel van de Parlementaire cultuurraad niet in een provinciehoofdstad, maar in de hoofdstad van het staatkundig land België moet gevestigd worden.

Het *afschrijven van Brussel* is niet hetzelfde als het opgeven van gelijk welk territoriaal gebied voor de Nederlandse cultuur. *Brussel is geen Voerstreek*; zelfs geen Moeskroen-Komen. De Nederlandse cultuur te Brussel betekent — laten we realist zijn — meer dan de 6 Voergemeenten.

Hoe wij de toekomst van de Nederlandse cultuur in België zien, hangt onafscheidbaar samen met de vraag hoe wij de toekomst van Brussel in België zien.

De taat « België » is een concreet feit. Deze staat heeft, zoals elke staat, een hoofdstad nodig; dat geldt vandaag en dat geldt ook morgen, welke federalistische uitzichten deze staat in de toekomst ook moge ondergaan.

Op dit ogenblik is Brussel de hoofdstad van deze staat. Niet alleen formeel maar ook geografisch, financieel, administratief en economisch neemt deze stad een centrumpositie in.

Verdwijnt de Nederlandse cultuur uit Brussel, dan kan men hopen of veronderstellen dat Brussel niet meer de hoofdstad van dit bi-cultureel land zal zijn. Dit is dan een soort afdreiging. De vraag is echter of die taktiek de Nederlandse cultuur en de Vlaamse macht baat zal bijbrengen. Men moet immers realistisch zijn. De *centrumfunctie van Brussel* kan niet onmiddellijk ongedaan gemaakt worden.

Indien Brussel de voordelen zou verliezen, die verbonden zijn aan haar functie als nationale hoofdstad, dan zal zij nog geruime tijd de *economische troeven* blijven uitspelen waarover zij beschikt en zal zij ook op internationaal gebied een rol blijven spelen.

En vijandiggezinnd *wereldcentrum*, met 1 miljoen inwoners, gelegen binnen de zuidelijke grens van het Nederlandse cultuurgebied, kan ons niet onverschillig laten.

Vlaanderen niet, maar ook Nederland en het gehele Nederlandse cultuurgebied niet. Een Nederlands journalist heeft dit eens zeer duidelijk gezien (N.R.C., 21-6-65):

« Brussel zal in zijn functie van *Europese hoofdstad* op den duur meer als een magneet op Nederland werken dan Den Haag ooit op België of zelfs Vlaanderen. Dit is ook een normaal sociologisch verschijnsel: van elke economische integratie profiteert het centrum van de nieuwe eenheid *meer* dan de gebieden die aan de periferie van die eenheid komen te liggen, en Nederland ligt nu eenmaal geografisch aan de periferie van het E.E.G.-gebied ».

» Wordt Brussel ons ontfroefd, dan blijft onze cultuur een provinciale cultuur. Het lijdt voor mij geen twijfel dat de toekomst van de Belgische Natie aan dat vraagstuk verbonden is ».

Deze woorden zijn niet mijn woorden, alhoewel ze weergeven wat reeds jaren mijn vaste overtuiging is. Ook nu nog waar, werden zij zovele decennia terug, nl. in 1914, uitgesproken door August Vermeylen in een voordracht voor de Vlaamse Wacht.

Brussel kan en moet het eerste *venster* worden van de Nederlandse cultuur op de wereld. Het zou eigenlijk niet erg verstandig noch doeltreffend zijn om allerlei culturele manifestaties in grote buitenlandse hoofdsteden zoals Parijs en Londen te organiseren, en daarbij Brussel met honderduizenden franstaligen en vreemdelingen over het hoofd te zien.

Voor de Nederlandse cultuur is er, wat Brussel betreft, een *point of no return*. De Vlaamse beweging mag in Brussel niet wijken.

Daar staat tegenover dat wij voor onze aanwezigheid in Brussel alles moeten over hebben.

Alles wil ik hierbij verduidelijken:

Alles voor Brussel over hebben wil *niet* zeggen « alles in Brussel *blijvend concentreren* ». Het administratieve en het economische waterhoofd moet gedecongestioneerd worden.

Ik bekken dat ik onder de invloed ben gekomen van de argumenten die de laatste tijd in de kringen van het V.E.V. zijn naar voor gebracht m.b.t. de *decongestie* van de hoofdstad.

Op dezelfde wijze als wij er naar moeten streven om Brussel administratief en economisch te decongestioneren, moeten wij er anderzijds alles op zetten om de

Vlaamse en de *Nederlandse culturele aanwezigheid* in Brussel te versterken.

Op de eerste plaats voor de aanwezige Vlamingen zelf; op de tweede plaats als uitstralingspunt ten overstaan van de aldaar vertoevende anderstaligen.

Wat de Vlamingen in Brussel betreft, heb ik vroeger reeds betoogd dat men niet alleen moet voorzien in een juridische vrijheid, maar in een reële *sociologische vrijheid*. Alleen door wetten en door inspecteurs die over de uitvoering ervan waken, de Nederlandse cultuur en de Vlaamse Brusselaar trachten te beveiligen, is een taktiek die eigen was aan « l'état gendarme » van vorige eeuw. De ervaring heeft uitgewezen dat geen resultaten werden geboekt.

Wij kunnen natuurlijk aan de klagmuur blijven staan en protesteren dat in 1963 in uitzicht gestelde oprichting van scholen niet is gebeurd.

Ondertussen hebben de deskundigen zelf aangetoond dat het probleem van de denationalisatie veel vroeger dan het lager onderwijs begint, nl. van in de kleutertuin, de peuterschool en de kinderkribbe.

Er leven in Brussel 18 à 20 % inwoners die zich nog als « Nederlandstaligen » beschouwen. Onderzoekingen hebben uitgewezen dat echter meer dan 27 % Brusselaars verklaren het Nederlands als moedertaal te hebben gehad. Vermoedelijk ligt dit cijfer overigens nog veel hoger.

Diezelfde enquêtes hebben uitgewezen dat er onder deze 18 à 20 % zeker nog een grote groep voorkomt die aan de dagelijkse verfransing blootstaat.

Indien geen maatregelen worden genomen dan is het duidelijk dat deze 20 % nog zal afbrokkelen tot 10 %

Er is een ander sociologisch probleem:

Als wij het over cultuurpolitiek in Brussel hebben, dan moeten wij ons de vraag stellen *welke Vlamingen* wij met deze cultuurpolitiek bereiken.

Het is een bekend feit — en betreurenswaardig maar een realiteit — dat de cultuur met de hoge C slechts op een kleine minderheidsgroep invloed uitoefent: het zijn de bezoekers van de Vlaamse schouwburgen, de concerten, de tentoonstellingen, enz.

Wij zullen de cultuurpolitiek te Brussel meer *sociaal* moeten determineren.

Dat is weinig dankbaar en soms weinig vererend, want er is geen grote faam mee te verdienen.

De vernederlandsing van het *Paleis voor Schone Kunsten*, van de grote culturele instellingen, zoals musea, grote tentoonstellingen en kunstmanifestaties is zeer belangrijk maar niet voldoende om de gewone Vlaamse man in zijn beperkte culturele betrachtingen te bereiken.

Toen ik 3 jaar geleden op het departement verscheen was de vernederlandsing van het cultureel leven aan de top zich geleidelijk aan het voltrekken.

De Raad van Beheer van het Paleis voor Schone Kunsten was juist tweetalig geworden. Men was ijverig aan het dokteren om ook de dochtermaatschappijen, zoals de Société Philharmonique, de cinemateek, de Société des Expositions, enz. tweetalig te maken.

De drie grote culturele instellingen, het Museum voor Kunst en Geschiedenis, het Museum voor Schone Kunsten en het Kunstpatrimonium, werden alle drie geleid door franstaligen; er was nog een grote Vlaamse achterstand op wetenschappelijk gebied.

Vandaag is de vernederlandsing praktisch voltrokken: in het Paleis voor Schone Kunsten worden tijdens de herfstmaanden de Europalia gehouden, die dit jaar in het teken van Nederland zullen staan.

De grote musea zijn nu *paritair* samengesteld uit een even groot aantal nederlandstalige als franstalige wetenschappelijke medewerkers. Eén van de drie wordt reeds geleid door een Vlaamse hoofdconservator.

De *Nationale Discotheek* is sinds enkele maanden in 2 afdelingen gesplitst. Ook *Jeugd en Muziek* heeft hetzelfde voornemen genomen.

Wat de andere culturele instellingen betrof, was de toestand, bij mijn aankomst, erbarmelijk.

Er was geen enkele *nederlandstalige kunstschool*, noch een muziekacademie, noch een tekenschool.

Er was geen enkele *gemeentelijke bibliotheek* met een bevredigend nederlandstalig boekenfonds, noch personeel. Alleen 2 vrije bibliotheken, deze van het Willemsfonds en de Moderne Bibliotheek, dienden de Vlaamse Brusselaars aan lectuur te helpen.

Van de 45 *speelpleinen* kon men er 1 met moeite tweetalig noemen; de anderen waren het op papier.

Met de karige middelen die ter beschikking zijn, zijn wij er in geslaagd in 3 jaar tijd geleidelijk verbeteringen door te voeren.

Ons hoofddoel was het creëren van een klimaat, het uitbouwen van instituten en het bouwen van een culturele infrastructuur, die het de Vlaming echt mogelijk moet maken om vrij te kiezen of hij, in het enig tweetalig gebied van België, zijn eigen cultuur zal behouden ofwel de Franse cultuur zal verkiezen.

Ons streefdoel was de door de franstaligen opgevoerde juridische vrijheid — wat neerkomt op de vrijheid van de sterke en de dwang op de «mindere» — te vervangen door een feitelijke *sociologische vrijheid*.

In de voorbije 3 jaar werden een *tiental kunstscholen* opgericht.

Bijna elke gemeente van de Brusselse agglomeratie heeft nu één *speelplein* onder Vlaamse leiding.

Eenzelfde planning is opgemaakt voor de stichting van *Vlaamse bibliotheken*.

Deze resultaten zijn ongetwijfeld nog maar een begin en zij dekken nog slechts een onderdeel van de behoeften.

Toch zijn zij belangrijk en wel om 2 redenen:

— Wanneer men steeds opnieuw beweerde dat er geen *behoefte was aan Nederlandstalige scholen* en andere culturele instellingen, dan kunnen wij nu reeds na 3 jaar prioriteit in ons beleid voor de nederlandse cultuur in de hoofdstad, door cijfers het omgekeerde bewijzen.

— Vervolgens is er een tweede reden waarom onze experimenten niet onbelangrijk te noemen zijn. Zij hebben aangewezen dat de voorwaarden tot succes een *dynamische aanpak* is, een stimulerende begeleiding, inspraak aan de basis en een keur van animatoren.

Ten overstaan van de zogezegde «onomkeerbare» verfransing van Brussel kunnen wij nu reeds een reveil, een Vlaamse renaissance waarnemen.

Er is echter nog veel te doen voor eenvoudige Vlaamse mensen die nog in grote mate bedreigd zijn.

Het is in deze groep die voor de nederlandstalige cultuur met alle macht moet behouden blijven; want geen enkele

gemeenschap kan zich staande houden, wanneer zij het alleen van haar elite moet hebben.

De cultuurspreiding onder deze sociale groep is geen eenvoudige taak; het is het niet in Brussel, zoals het evenmin gemakkelijk is in gelijk welke andere stad of land. Het is het zeer grote vraagstuk van de *sociale cultuurspreiding en cultuurparticipatie*.

In Brussel is elke vertraging van deze culturele participatie nog dramatischer, omdat hier de tijd zijn werk doet; naarmate de jaren vorderen heeft de verfransing op deze groep mensen een steeds grotere invloed.

In hoeverre kunnen de inwoners uit de Marollen nog Vlamingen worden genoemd? Door het volwassen worden van de Nederlandse cultuur in Vlaanderen zelf en door haar kwalitatieve verbetering (o.m. voor wat betreft het Nederlands taalgebruik), is de discrepantie tussen de leidende Vlaamse groep en deze Vlaamse volksmensen in het Brusselse dagelijks toegenomen.

Hiervoor is slechts één remedie: het is een netwerk van kleine Vlaamse gemeenschapshuizen. Wij zouden er in elke Brusselse gemeente een vijftal moeten bezitten. Honderd Vlaamse buurthuizen — geen cultuurpaleizen — zouden de ruggesteun moeten zijn voor het netwerk van peuterscholen, kleuterscholen, Vlaamse scholen.

Vandaag is de tijd aangebroken dat wij een *totaaldiagnose* moeten stellen.

In 1963 had men het uitsluitend over het lager onderwijs. Daarna heeft men ontdekt dat de kwaal reeds vanaf de kleuterscholen begon.

Vandaag is men zover dat men het belang onderstreept van peuterscholen en kinderkribben.

Aan deze infrastructuur moet evenwel worden toegevoegd de cultuurverzorging buiten schoolverband, via gemeenschapshuizen, die in de verschillende Brusselse buurten moeten worden ingeplant.

Deze buurthuizen moeten eentalig worden geleid en geanimeerd. Er moet een nederlandstalige sfeer aanwezig zijn, waarin de Brusselse Vlaming zich in een uitsluitend nederlandstalig cultuur-, ontspanning- en sportief milieu kan bewegen.

Dit is een niet gemakkelijke opgave, maar als wij weten wat er op het spel staat is geen terugweg mogelijk.

Het belangrijkste hierin is «de gemeenschappelijke wil», de stenen van de gesloopte klauwmuur moeten de hoekstenen worden voor een nieuw Brussel.

Aan onze Brusselse vrienden zou ik voor hun «wil» ook willen zeggen: «let op uw zaak; wilt gij in het Belgisch koor een rol spelen, wilt gij in Europees verband een belangrijke plaats blijven innemen, let er dan in de eerste plaats op dat de Nederlandstaligen, die de onbetwistbare democratische meerderheid vormen in dit land, zich op absolute wijze binnen uw muren thuis voelen».

Als wij in Brussel onze plaats zullen veroverd hebben, dan zullen we kunnen zeggen dat het belangrijkste in de Vlaamse Beweging is bereikt.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

Verenigde Kamers. — 29 januari 1971.

Eerste voorzitter : M. J. Bayot.

Raadsheren : MM. C. Louveaux, J. Rutsaert, P. Delahaye, G. Halleman, A. Wauters (verslaggever), Baron J. Richard, J. Perrichon, M. Naulaerts, A. de Vreese, Ridder G. de Schaetzen, J. Gerniers, A. Meeùs, M. Châtel, Th. Versée en R. Janssens.

Procureur-generaal : M. W. Ganshof van der Meersch.

Advocaat : Mr. Houtekier.

Cassatie. — Voorziening tegen een arrest van de Raad van State. — 1) Middel gebaseerd op de dubbelzinnigheid van een beslissing over bevoegdheid. — Bevoegdheid van het Hof. — Toetsing van de motivering. — 2) Middel betreffende de schending van de wet van 26 juli 1962. — Voor de eerste maal in cassatie. — Niet ontvankelijk. — 3) Middel betreffende de schending van de wet van 10 april 1841. — Niet ontvankelijk verklaard door de Raad van State. — Geen grond zoals bepaald door art. 20, § 1, van de wet van 23 december 1946.

1. Bij een voorziening tegen een arrest van de Raad van State is het Hof van Cassatie bevoegd om kennis te nemen van een middel gebaseerd op de dubbelzinnigheid van de gronden van het bestreden arrest dat beslist dat de beoordeling van een machtsoverschrijding, welke zou zijn begaan in een procedure van onteigening ten algemene nutte, binnen de bevoegdheden van de rechtbanken van de rechterlijke orde valt. Ten deze kan het middel niet aangenomen worden daar de motivering niet dubbelzinnig is en de gegrondheid van de gegeven redenen in het cassatieberoep niet aangevochten wordt. (arrest).

Wanneer het Hof het arrest van de Raad van State op zijn motivering toetst, paart het de controle van de vorm aan de controle van de eigenlijke inhoud, met dit gevolg dat het hier nagaat, tezamen, in zijn controle van de redenen, of het arrest regelmatig met redenen omkleed en naar de eis der wet gerechtvaardigd is (conclusie van de procureur-generaal).

2. Niet ontvankelijk is het cassatiemiddel dat de schending inroept van de artikelen 7 en 16 vervat in art. 5 van de wet van 26 juli 1962, zo deze schending niet voor de Raad van State opgeworpen werd.

3. Niet ontvankelijk is het cassatiemiddel tegen een beslissing van de Raad van State die buiten de gronden valt welke krachtens art. 20, § 1 van de wet van 23 december 1946 aanleiding kunnen geven tot cassatieberoep, ten deze een beslissing waardoor de Raad van State een middel gebaseerd op de schending van de wet van 10 april 1841 niet ten gronde ontfzocht omdat het wegens procedureregelen niet ontvankelijk was.

Leten t./ Gemeente Heule.

**Conclusie van Procureur-generaal
W. Ganshof van der Meersch.**

Vanaf 20 januari 1968 heeft het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Heule een openbaar onderzoek «de comodo et incommodo» ingesteld nopens een ontwerp van rooilijn- en onteigeningsplan voor een straat der gemeente.

Eiser heeft bij de Raad van State een verzoekschrift in-

gediend strekkende tot vernietiging van de volgende administratieve handelingen :

1) het openbaar onderzoek «de comodo et incommodo» ingesteld door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Heule vanaf 20 januari 1968 tot en met 5 februari 1968 ;

2) het besluit van 5 maart 1968 waarbij de gemeenteraad van Heule dit onderzoek met het desbetreffend plan goedkeurde en de « hoge overheid er om verzocht werd de speedprocedure in uitzicht gesteld door artikel 5 van de wet van 26 juli 1962 toe te passen ».

Het verzoekschrift bestrijdt alleen deze twee administratieve handelingen.

Eiser betoogde in zijn verzoekschrift dat het ontwerp van rooilijn- en onteigeningsplan geen volle vijftien dagen op het gemeentehuis ter inzage had gelegen en besloot hieruit, op grond van artikel 3 van de wet van 27 mei 1870 houdende vereenvoudiging van de administratieve formaliteiten bij onteigening ten algemene nutte, vermits de wet deze vorm op straf van nietigheid voorschrijft, dat het onderzoek nietig was ; hij vroeg de Raad van State dientengevolge de beslissing van de gemeenteraad van Heule, waarbij gezegd onderzoek als geldig werd beschouwd, eveneens nietig te verklaren.

* * *

De procedure voor de afdeling administratie van de Raad van State wordt door het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 geregeld.

Artikel 6 bepaalt dat de tegenpartij, aan wie een copie van het verzoekschrift wordt overgemaakt door de griffier, over een termijn van 30 dagen beschikt om aan de griffie een memorie van antwoord te laten geworden.

Naar luid van artikel 7 beschikt de verzoekende partij over 30 dagen na de neerlegging van het dossier, deze memorie van antwoord erin begrepen, om aan de griffie een memorie van wederantwoord te laten geworden.

Na deze vorafgaande maatregelen wordt er overgegaan tot het onderzoek door de afdeling administratie van de Raad van State en wordt er nl. een verslag opgemaakt door een lid van het auditoraat. (1)

Naar luid van artikel 3 van het koninklijk besluit van 15 juli 1956, waarbij artikel 14 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 wordt gewijzigd, beschikt de verzoeker over 15 dagen om een laatste memorie in te dienen.

* * *

Eiser, die zijn verzoek tot nietigverklaring enkel op het niet-nakomen van artikel 3 van de wet van 27 mei 1870 gesteund had, heeft dan ook een laatste memorie ingediend, nadat het auditoraat, overeenkomstig artikel 12 van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948, over de stand van de zaak verslag had gedaan.

In zijn rapport stelde het auditoraat dat, naar luid van de artikelen 28 en 28bis van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen, gewijzigd bij de wetten van 20 mei 1863 en 8 augustus 1948, de bestreden beslissingen slechts voorbereidende maatregelen waren die als dusdanig niet vatbaar zijn voor vernietiging. Deze exceptie werd door de auditeur ambtshalve opgeworpen (2).

Tegen dit stelsel heeft eiser, in zijn laatste memorie, opgeworpen dat de verwijzing door de auditeur naar de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen, waarvan voor de eerste keer sprake was in het verslag van het auditoraat een nieuw element was in het geding, en hij deed gelden dat deze wet, die in een georganiseerd beroep bij de Ko-

ning voorziet, nooit door de gemeente Heule ingeroepen of toegepast was, met het gevolg dat hij geen gebruik had kunnen maken van het voorziene beroep. Hij vroeg eveneens, in zijn laatste memorie, de vernietiging van de beslissingen van de gemeenteraad van 26 november 1968 en 25 februari 1969 waarbij de openbare onderzoeken waren bekrachtigd, het rooilijnplan en het onteigeningsplan waren goedgekeurd, alsook van de koninklijke besluiten waarbij die handelingen andermaal waren bekrachtigd.

Het bestreden arrest verwerpt het beroep om de redenen dat, daar verzoeker als enig middel aangevoerd had dat de termijn van vijftien dagen, bepaald door artikel 3 van de wet van 27 mei 1870, niet werd nagekomen, hij «zodoende de bewuste handelingen blijkbaar uitsluitend bestrijdt in zover zij onteigeningen in uitzicht stellen». Het arrest voegt eraan toe dat «de Raad van State bevoegdheid mist om kennis te nemen van een middel gesteund op de miskennis van de door onteigeningswetten opgelegde administratieve vormen, wijl de wetgever het toezicht op de vervulling ervan aan de gewone rechter heeft opgedragen».

Aangaande het middel dat in eisers laatste memorie werd voorgesteld, beslist de Raad van State dat het niet-ontvankelijk is «daar de kennisneming ervan door de Raad van State met de procedurevoorschriften die het contradictoir debat regelen onbestaanbaar is»⁽³⁾.

* * *

Tegen dit arrest worden er in de voorziening twee middelen opgeworpen.

In het eerste wordt er, enerzijds, aan het arrest verweten, hoewel eiser in een laatste memorie zich eveneens beroepen heeft op het middel volgens hetwelk verweerder de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen geschonken had en hij derhalve ook de nietigverklaring van de beslissingen van de gemeenteraad van Heule vorderde, verklaard te hebben dat hij «als enig middel aanvoert dat bij het onderzoek ingesteld door het gemeentebestuur van Heule de termijn van 15 dagen, bepaald door artikel 3 van de wet van 27 mei 1870 betreffende de onteigening tot algemeen nut, niet werd nagekomen, daar het ontwerp in werkelijkheid slechts 14 dagen op het gemeentehuis ter inzage lag», en daardoor de bewijskracht van eisers laatste memorie geschonden te hebben.

Anderzijds, wordt in hetzelfde middel aan het arrest verweten het in de laatste memorie opgeworpen beroep onbeantwoord gelaten te hebben.

In het tweede middel wordt aangevoerd, aangaande het door eiser in zijn laatste memorie aangevochten besluit van de gemeenteraad van 5 maart 1968, hetwelk beslist de hogere overheid te verzoeken de spoedprocedure voorzien door artikel 5 van de wet van 26 juli 1962 op het hier bestreden ontwerp tot onteigening toepasselijk te maken, dat de wet van 26 juli 1962 het toezicht op die onteigeningsprocedure niet uitsluitend aan de gewone rechter heeft opgedragen.

In het tweede en het derde onderdeel van hetzelfde middel, wordt aangevoerd, met het oog op het onderzoek dat, naar beweerd wordt, gedaan werd met toepassing van artikel 28 van de wet van 10 april 1841, dat het toezicht op de interne regelmatigheid en de wettelijkheid van de administratieve handelingen, in zake onteigeningsprocedure tot algemeen nut, tot de bevoegdheid van de Raad van State behoort en niet aan de gewone rechter is opgedragen.

* * *

Ik zou eerst een korte opmerking willen maken aangaande de bevoegdheid van het Hof, en in herinnering brengen dat, zo in beginsel de beslissingen van de Raad

van State soeverein zijn, behoudens herziening⁽⁴⁾, en dus butien uw toezicht vallen, de wetgever, in conformiteit met artikel 106 van de Grondwet, dat U tot rechter over de conflicten van attributie maakt, in paragraaf 1 van artikel 20 van de wet van 23 december 1946 beslist heeft dat bij het Hof van cassatie aanhangig kunnen worden gemaakt, de arresten waarbij de afdeling administratie van de Raad van State beslist van de eis geen kennis te kunnen nemen op grond dat die kennisneming binnen de bevoegdheid der rechterlijke overheden valt, wat hier het geval is, alsmede de arresten waarbij de afdeling afwijzend beschikt op een declinatoire exceptie, gesteund op de grond dat de eis tot de bevoegdheid van die overheden behoort.

Artikel 20 van de wet van 23 december 1946 is de aanwending van artikel 106 van de Grondwet, dat U aanstelt als soevereine rechter over de conflicten van attributie tussen het bestuur en de rechterlijke macht.

Net als op het stuk van regeling van rechtsmacht of rechtsgebied, bestaan er twee soorten conflicten van attributie: positieve en negatieve. Een positief conflict is aanwezig wanneer een administratieve en een rechterlijke autoriteit zich beide bevoegd verklaren⁽⁵⁾. Negatief is het conflict wanneer een rechterlijk orgaan en een administratief orgaan zich beide onbevoegd verklaren om over een eis te beslissen⁽⁶⁾.

Maar, artikel 20 van de wet van 23 december 1946 stelt U in staat uitspraak te doen voordat het conflict rijst⁽⁷⁾.

Het doel van de wetgever is niet geweest de beslissing van de Raad van State aan uw toezicht te onderwerpen; hij heeft alleen willen vermijden dat er conflicten van bevoegdheid zouden rijzen tussen het Hof en de Raad van State. Artikel 20 van de wet van 23 december wil dat, zodra een conflict van bevoegdheid zou kunnen ontstaan tussen de Raad van State en het Hof van cassatie, het Hof dient te beslechten. De Raad van State heeft daar bevoegdheid waar de rechtbanken bevinden geen macht te hebben.

Maar het enige onder uw toezicht gebrachte voorwerp, is de macht welke de Raad van State heeft zich over de hem in het beroep voorgelegde vraag uit te spreken. U behoort niet te onderzoeken of hij ten onrechte of terecht in de handeling of in het reglement van een administratieve overheid heeft gezien of geweigerd te zien hetzij een machtsoverschrijding of -afwending, hetzij de schending van een substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vorm.

Hier is het Hof onbevoegd om een controle uit te oefenen op de wettigheid van de toepassing, hetzij van het algemeen rechtsbeginsel van het contradictoir debat dat in het bestreden arrest wordt aangehaald, of meer bepaaldelijk van artikel 2, 2°, van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948.

Uit kracht van de bevoegdheid welke het Hof aan artikel 20 van de wet van 23 december 1946 ontleent, heeft het, sedert de inwerkingtreding van de wet, zich negentien maal hoeven uit te spreken over voorzieningen welke op deze bepaling steunden⁽⁸⁾.

Zoals de heer Procureur-generaal Cornil op 11 januari 1952 in herinnering bracht, in tegenstelling tot bepaalde in de artikelen 1 en 2 van de wet van 7 juli 1865 waarin, op algemene wijze, de oplossing die U aan rechtsvragen geeft aan de controle van de feitenrechtters onderworpen is en uw arresten voor dezen slechts verbindend zijn wanneer uw verenigde kamers, na verzet hunnerzijds een tweede maal van de vraag kennis nemende, in hun eerste beslissing hebben volhard, hier doet U van meet af aan met verenigde kamers uitspraak. Indien U cassatie beveelt moet de afdeling administratie van de Raad van State, anders samengesteld, naar welke U de zaak verwijst, zich schikken naar uw beslissing op het rechtspunt waarover U uitspraak hebt gedaan, zonder dat het haar mogelijk is

op dit punt een bijzonder antwoord te geven⁽⁹⁾. Aldus is bepaald in lid 3 van paragraaf 1 van artikel 20 van de wet van 23 december 1946.

Zeër wijselijk vestigde de heer Procureur-generaal Cornil de aandacht van het Hof erop dat, in dit geval, uw beslissing niet zou vatbaar zijn voor wat hij de controle heette en was gewis op zijn minst een nieuw onderzoek van het rechtspunt en een nieuwe beslissing omtrent dit rechtspunt is. Uit deze toestand deduceerde hij dat dit U in de toestandbrenging van uw uitspraak tot uiterste omzichtigheid moet nopen. De jurisprudentie van het Hof laat blijken hoezeer, in zijn hoge opdracht als opperste vrijwaarder van de burgerlijke en van de politieke rechten welke de wetgever niet aan zijn kennisneming heeft onttrokken, uw rechtscollege ervoor heeft gewaakt aan het bestuur zijn volle bevoegdheid toe te kennen en zodoende het gezag van de opperste rechter over de handelingen der bestuurlijke overheden te verstevigen.

Uw bevoegdheid aldus omschreven en gerechtvaardigd zijnde als een toepassing van het beginsel, neergelegd in artikel 106 van de Grondwet voor de conflicten van attributie, hebt U tweemaal beslist dat, tot staving van een voorziening tegen een arrest van de Raad van State, ontvankelijk is een middel dat hieruit is afgeleid dat het arrest de reden in het onzekere laat waarom de Raad het rechtsmiddel van onbevoegdheid, tegen een beroep tot nietigverklaring opgeworpen, afgewezen heeft⁽¹⁰⁾.

* * *

Hoewel het beginsel, belichaamd in de eerste zin van artikel 97 van de Grondwet, een algemeen rechtsbeginsel is, en hoewel de verplichting de vonnissen met redenen te omkleden onafscheidelijk is van de daad van jurisdictie⁽¹¹⁾, heeft de wetgever de grondwetsbepaling tekstueel opgenomen in artikel 19 van de wet van 23 december 1946.

Senator Kluyskens had een amendement ingediend strekkende tot invoering van het recht om zich in cassatie te voorzien tegen de arresten van de afdeling administratie van de Raad van State, die zouden uitgesproken worden « zonder inachtneming van de formaliteiten voorgeschreven door artikel 19, eerste lid » van het ontwerp, d.w.z. nl. zonder met redenen omkleed te zijn. Dit amendement werd niet aangenomen⁽¹²⁾.

Maar, niettegenstaande deze stelling, werd er, langs de weg van de jurisprudentie, toch een zekere controle op de motivering van de arresten van de Raad van State aangenomen. Hoewel, volgens de tekst van artikel 20 van de wet van 23 december 1946, uw controle over de arresten van de Raad van State alleen slaat op de vraag of de eis tot de attributies van de afdeling administratie van de Raad van State of tot die van de rechterlijke autoriteiten behoort, beschouwt U het op een ontbreken van redenen gesteund middel als ontvankelijk.

De wijze waarop de Raad van State zijn verplichting opvat de arresten van de afdeling administratie met redenen te omkleden, zoals voorgeschreven door artikel 19 van de wet van 23 december 1946, duidt op een bijzonderheid in de controle welke U in conformiteit met artikel 20 van de wet van 23 december 1946 over die arresten uitoefent: terwijl het Hof een onderscheid maakt tussen de arresten die regelmatig met redenen omkleed zijn, d.w.z. die welke aan het door artikel 97 van de Grondwet gegeven vormvoorschrift voldoen⁽¹³⁾, en de arresten die naar de eis der wet gerechtvaardigd zijn, d.w.z. die waarvan het dispositief berust op gronden welke met het recht stroken, toetst de Raad van State de interne wettigheid van de gronden der hem voorgelegde juridictionele beslissingen en beschouwt alleen die arresten als wettig met redenen omkleed die door hun gronden wettig gedragen worden; hij beslist dat de rechtvaardiging van de beslissing van de rechter in de juridictionele handeling zelf moet worden

gevonden⁽¹⁴⁾; de grond moet materieel juist en volledig zijn en dus van die aard wezen dat hij naar recht de beslissing draagt⁽¹⁵⁾.

« Elk vonnis is met redenen omkleed ». De termen waarin deze verplichting door de grondwetgever in artikel 97 aan alle gerechten wordt opgelegd hebben niet dezelfde betekenis in de jurisprudentie van de Raad van State als in die van het Hof.

Naar luid van de paragrafen 1 en 2 van artikel 20 van de wet van 23 december 1946, slaat uw toezicht slechts op de vraag of de Raad terecht heeft beslist, hetzij dat de aan het hoog administratief rechtscollege door het beroep voorgelegde eis tot de attributies van de gerechtelijke overheden, ofwel tot zijn eigen bevoegdheid behoorde. Paragraaf 3 van het artikel bepaalt uitdrukkelijk: « In alle andere gevallen kunnen tegen de arresten der afdeling administratie slechts de in het tweede lid van artikel 21 voorziene rechtsmiddelen aangewend worden ». De wetgever heeft hier bedoeld « het verzet en (...) het derden-verzet alsook (...) het beroep tot herziening »⁽¹⁶⁾.

Maar, hieruit dat de wetgever in artikel 20 van de wet spreekt van beslissingen van de Raad van State hebt U afgeleid dat hij niet heeft kunnen doelen op een handeling welke, wat haar externe wettigheid betreft, een handeling in overeenstemming met de wet is, d.w.z. dus een met reden omklede beslissing. Elke juridictionele beslissing, om wettig te zijn, moet immers de gronden vermelden waarop zij berust. U oordeelt dan ook de macht te hebben Uw toezicht uit te oefenen, niet alleen op de beslissing betreffende de bevoegdheid van het administratief rechtscollege of van de rechtbanken, maar op de redengeving.

Afgezien van dit argument van juridische logica dat U daartoe moest leiden, is dit toezicht op de motivering geboden om een andere reden. Zoals de heer Procureur-generaal Cornil tot het Hof zeide zou het gewaagd zijn wanneer U, na in een te enge en te formele opvatting van uw toezicht een middel niet ontvankelijk te hebben verklaard, gesteund op schending van het algemeen rechtsbeginsel dat is belichaamd in de verplichting de vonnissen met redenen te omkleden en neergelegd met name in artikel 19 van de wet van 23 december 1946, onmiddellijk overgingt tot het onderzoek van het middel, afgeleid hieruit dat de beslissing van onbevoegdverklaring of de verwerping van de declinatoire exceptie de attributies van de rechterlijke autoriteiten schendt; immers, dan zou U het gevaarlijke initiatief nemen dit onderzoek aan te vatten zonder kennis van de argumenten van de Raad van State; U zou meteen het risico lopen het arrest te casseren zonder inzicht in de gronden die het in de gedachte van de rechtspreekende administratieve magistraten hebben gerechtvaardigd, en U zou dezen verbinden op het rechtspunt waarover U uitspraak zou hebben gedaan zonder te hebben kunnen nagaan wat de waarde van hun redenering is⁽¹⁷⁾.

Wanneer U dus het arrest van de Raad van State op zijn motivering toetst, paart U toch de controle van de vorm aan de controle van de eigenlijke inhoud, met dit gevolg dat U hier nagaat, tezamen, in uw controle van de redenen, of het arrest regelmatig met redenen omkleed en naar de eis der wet gerechtvaardigd is.

Het eerste middel, waarin elser betoogt dat het arrest het middel, dat rust nl. op schending van de wet van 10 april 1841, onbeantwoord heeft gelaten is dus ontvankelijk⁽¹⁸⁾.

* * *

Heeft het bestreden arrest de door elser in een laatste memorie ingestelde beroepen werkelijk niet behandeld? Weliswaar, heeft de Raad van State in het bestreden arrest gezegd « dat de verzoeker als enig middel aanvoert dat bij het onderzoek ingesteld door het gemeentebestuur

van Heule, de termijn van 15 dagen bepaald door artikel 3 van de wet van 27 mei 1870 betreffende de onteigening tot algemeen nut niet werd nagekomen, daar het ontwerp in werkelijkheid slechts 14 dagen op het gemeentehuis ter inzage lag». Maar, om aan deze overweging haar ware betekenis te geven dient zij gelezen te worden in samenhang met de overweging die luidt: «dat de in een laatste memorie ingestelde beroepen niet ontvankelijk zijn daar de kennisneming ervan door de Raad van State met de procedurevoorschriften die het contradictoir debat regelen, onbestaanbaar is (...)»

Naar luid van artikel 2, 2°, van het besluit van de Regent van 23 augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging vóór de afdeling administratie van de Raad van State bevat het verzoekschrift «het voorwerp van de aanvraag of van het beroep en een uiteenzetting van de feiten en middelen».

Hieruit heeft de Raad van State logisch afgeleid dat een middel niet ontvankelijk is wanneer het voor de eerste maal in de laatste memorie is aangevoerd, en verzoeker het in het verzoekschrift kon aanvoeren (19).

Van deze regel wordt door de Raad van State alleen afgeweken wanneer het gaat om een middel van openbare orde (20), wanneer verzoeker aantoonde dat het middel op gegevens steunt die hem eerst door de raadpleging van het administratief dossier zijn ter kennis gekomen (21) of die hij op de dag waarop het verzoekschrift werd ingediend niet kende (22), of wanneer het middel gegrond is op een tekst die niet in werking was op de dag waarop het verzoekschrift werd ingediend (23).

Naar de regel, gegeven in artikel 2, 2°, van het besluit van de Regent en uitgelegd door een vaststaande jurisprudentie, is het dat de Raad van State in het bestreden arrest verwijst wanneer hij zegt, «dat de in een laatste memorie ingestelde beroepen niet ontvankelijk zijn, daar de kennisneming ervan (...) met de procedurevoorschriften die het contradictoir debat regelen, onbestaanbaar is (...)».

* * *

Eenzijds, wanneer het arrest naar het «enig middel», door eiser aangevoerd verwijst, bedoeld het daardoor noodzakelijk: het enig middel, rekening houdende met de omstandigheid dat de in de laatste memorie aangevoerde middelen niet ontvankelijk zijn. Het arrest heeft de bewijskracht van eisers laatste memorie niet geschonden.

Anderzijds, met te verklaren dat de in eisers laatste memorie ingestelde beroepen niet ontvankelijk waren, en de redenen daartoe op te geven, beantwoordt het arrest zonder dubbelzinnigheid het middel dat eiser op grond van de wet van 10 april 1841 deed gelden.

En ten slotte, een paar woorden aangaande tweede middel.

In zover het schending aanvoert van de artikelen 7 en 16 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen ten algemenen nutte en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen is het middel niet ontvankelijk, daar het voor de eerste maal voor het Hof wordt opgeworpen.

In het tweede middel, wordt ook schending aangevoerd van artikel 28 van de wet van 10 april 1841, gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 20 mei 1863. Deze schending werd voor de eerste maal in eisers laatste memorie opgeworpen. De Raad van State heeft het middel niet ontvankelijk verklaard in een arrest dat regelmatig gemotiveerd is. Volgens artikel 20 van de wet van 23 december 1946, dat aan het Hof een beperkte bevoegdheid toekent aangaande de arresten gewezen door de afdeling administratie van de Raad van State, vermag het Hof deze beslissing niet te toetsen. Daar het middel door de Raad van State niet onderzocht werd, is het niet ontvankelijk.

Het middel faalt naar recht.

Conclusie: verwerping.

(1) Artikel 12 besluit van de Regent van 23 augustus 1948, gewijzigd door artikel 1 van het koninklijk besluit van 15 juli 1956.

(2) R.S. Lanssens, nr. 13.520 dd. 29 april 1969, Verz. A.A.R.S. 481.

(3) Zie *infra* p. 14 en voetnoot (1), en p. 15 en voetnoten (1), (2) en (3).

(4) Wet 23 december 1946, art. 21, leden 2 en 3; wet 18 maart 1954, art. 1, paragraaf 2. Raadpleeg de conclusie van het openbaar ministerie vóór cass. 22 oktober 1970, *Bull. en Pasic.* 1971, I, 144 inz. p. 149.

(5) (6) H. Velge, *Le Conseil d'Etat*, 1947, nr. 159, p. 208 en 209; zie ook, *Le Conseil d'Etat et le pouvoir judiciaire*, rede uitgesproken door de Heer Hayoit de Termicourt, Procureur-generaal, op de plechtige zitting van het Hof van cassatie de 19de september 1939, *Bull. arr. c. cass.* 1939, p. 25.

(7) Gedr. st. Senaat, Buiteng. zitt. 1946, nr. 58, p. 4.

(8) Cass. 26 maart 1952 (*Arr. H. c.*, 406) en de conclusie van de H. Procureur-generaal L. Cornil in *Bull. en Pasic.* I, 464 en volg.; 27 november 1952 (2 arresten) en de conclusie van de H. Procureur-generaal L. Cornil (*Arr. H. c.* 1953, 164); 8 januari 1953 (*ibid.* 277) en de conclusie van de H. Procureur-generaal L. Cornil, p. 278 en volg.; 18 december 1953 (*Arr. H. c.* 1954, 269); 8 december 1956 (*ibid.* 1957, 246); 9 januari 1957 (*ibid.* 320); 27 februari 1957 (*Arr. H. c.*, 510) en de conclusie van de H. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt, p. 511 en volg.; 27 november 1957 (*ibid.* 1958, 190); 28 mei 1958 (*ibid.* 769); 4 juni 1959 (*Arr. H. c.* 803) en de conclusie van de H. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt, p. 804 en volg.; 21. oktober 1959 (*ibid.* 1960, 148); 27 april 1961 (*Bull. en Pasic.* I, 920); 10 november 1966 (*Arr. H. c.* 1967, 340); 15 februari 1968 (*ibid.*, 790) en de conclusie van de H. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt, in *Bull. en Pasic.* I, p. 741 en volg., en 3 september 1970, i.z. *Simplisse*.

Raadpl. ook: cass. 2 juli 1954 (*Arr. H. c.*, 721) en 3 december 1956 (*ibid.* 1957, 224).

(9) Conclusi vóór Cass. 11 januari 1952 (*Bull. en Pasic.* 1952, I, inzond. p. 249).

(10) Cass. 11 januari en 26 maart 1952 (*A. H. cass.* 1952, 28 en 407).

(11) Cass. 9 oktober 1959 (*Arr. H. c.* 1960, 114) en de conclusie van de H. Procureur-generaal Hayoit de Termicourt; zie ook de auteurs, aangehaald in de voetnoot bij deze conclusie; P. De Visscher, noot bij hetzelfde arrest, *Rev. cr. j. b.* 1960, p. 179 en volg.; cass. 8 april 1968 (*Arr. H. c.*, 1037); zie ook de voetnoot bij cass. 26 september 1950 (*Bull. en Pasic.*, 1950, I, 27), de voetnoot bij cass. 29 april 1957 (*ibid.*, 1958, I, 215) en de conclusie van het openbaar ministerie vóór cass. 21 december 1956 (*ibid.*, 1957, I, inzond. p. 438 en volg.). Zie ook de jurisprudentie van de Raad van State: Pirotte, nr. 2258, 6 maart 1953, Verz. A.A.R.S. 314; Adam nr. 3.715, 15 oktober 1954, *ibid.* 924; Levy, 4.755, 22 december 1955, *ibid.* 1081; De Beule, 10.356, 9 januari 1964, *ibid.* 6; Belg. Staat t./Claes, nr. 10.841, 20 oktober 1964, *ibid.* 864; Janssens nr. 12.454, 13 juni 1967, *ibid.* 625. Raapl. H. Lenaerts, «De administratieve rechtscollages en de artikelen 96 en 97 van de Grondwet», *Tijds. v. Bestuurswet. en publ. r.*, 1957, p. 276 en volg.; van dezelfde schrijver: *Admin. Lexicon*, i.v. *Administr. rechtscollages* nrs. 66 en 107; A. Mast, *Overzicht van het grondwettelijk recht*, 1963, nr. 301, p. 308 en 309; *Propos sur le texte de la loi et les principes généraux du droit*, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof, de 1ste september 1970, *Arr. H. c.* 1970, p. 7 tot 133, inzond. 90 tot 93, en *J.T.* 1970, p. 558 tot 596, inz. p. 586 en volg.

(12) P.H. Senaat, 1946-1947, 4 en 10 december 1946, p. 178 en 214. Zie ook H. Velge, *Le Conseil d'Etat*, 1947, p. 212.

(13) Cass. 30 september 1965 (*Bull. en Pasic.* 1966, I, 142); 30 januari en 6 februari 1968 (*Arr. H. c.* 724 en 750). Raadpl. «Des motifs des jugements et arrêts», redes uitgesproken door de H. Procureur-generaal A. Gesché op de plechtige zittingen van het Hof van 15 september 1933 en 15 september 1934, *Bull.* 1933, pp. 5 en volg., 1934, pp. 3 en volg.

(14) R.S., 3859 tot 3863, Noël, 2 december 1954, Verz. A.A. R.S., 1109 en 1110 en de noot van J. Hoeffler in *R.J.D.A.*, 1955, 76; 9476, Calanna, 28 juni 1962, Verz. A.A.R.S., 616; 9919, de Merten, 8 maart 1963, *ibid.* 227; 11353, Adriaensen, 29 juni 1965, *ibid.* 726; 11682, Schelfaut, 8 maart 1966, *ibid.* 207; 13308, Hougardy, 9 januari 1969, *ibid.* 32.

(15) Raadpl. Ch. Huberlant, «Le droit administratif belge comprend-il des principes généraux non écrits?», in *Mélanges J. Dabin*, p. 677.

(16) Wet 18 maart 1954, artikel 1, paragraaf 1.

(17) *Bull. en Pasic.* 1952, 249 en 250.

(18) *Bull. en Pasic.* 1952, 249 en 250.

(19) R.S., nr. 11.887, Theys, 22 juni 1966, Verz. A.A.R.S.,

p. 620 ; nr. 12.115, Hannaert, 18 december 1966, *ibid.*, p. 1.063 ; nr. 13.027, Gérard, 14 juni 1968, *ibid.*, p. 552 .

(20) R.S. nr. 8.851, Crèvecoeur, 13 oktober 1961, *Verz. A.A. R.S.*, p. 870 ; nr. 12.704, 6 december 1967, De Wolf, *Verz. A.A. R.S.*, p. 1.082.

(21) R.S. nr. 12.160, Gemeente Ekeren en Van Looy, 17 januari 1967, *Verz. A.A.R.S.*, p. 64.

(22) (23) R.S. nr. 13.219, Antoine, 14 november 1968, *ibid.*, p. 869.

Arrest.

Gelet op het bestreden arrest, op 9 januari 1970 door de Raad van State, afdeling administratie, gewezen :

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 9, 19, lid 1, van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, 28 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen zoals gewijzigd door de wet van 20 mei 1863, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest het beroep van eiser verwerpt om de reden dat hij « als enig middel aanvoert dat bij het onderzoek ingesteld door het gemeentebestuur van Heule, de termijn van 15 dagen bepaald door artikel 3 van de wet van 27 mei 1870 betreffende de onteigening tot algemeen nut niet werd nagekomen, daar het ontwerp in werkelijkheid slechts 14 dagen op het gemeentehuis ter inzage lag ; dat hij zodoende de bewuste handelingen blijkbaar uitsluitend bestrijdt in zover zij onteigeningen in het uitzicht stellen ; dat de Raad van State bevoegdheid mist om kennis te nemen van een middel gesteund op de miskenning van de door de onteigeningswetten opgelegde administratieve vormen, wijl de wetgever het toezicht op de vervulling ervan aan de gewone rechter heeft opgedragen ; dat die exceptie ambtshalve moet worden opgeworpen »,

terwijl 1) eiser in zijn laatste memorie zich eveneens beriep op het middel volgens hetwelk de tegenpartij de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen geschonden had en ook daaruit de nietigverklaring van de bestreden besluiten vorderde (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) ; 2) het arrest dit middel niet beantwoordt en in alle geval niet kan nagegaan worden of het verworpen werd om de reden dat het zogezegd tot de bevoegdheid van de justitiële rechter behoort ofwel omdat het te laat ingeroepen werd, zodat het arrest op tegenstrijdige en duistere motieven steunt (schending van artikel 19, 1, van de wet van 23 december 1946) ; 3) de vernietiging van de administratieve akten inzake de verbreding van een buurtweg en de middelen afgeleid uit de nietigheid van de door de gemeente gevolgde procedure tot de bevoegdheid behoren van de afdeling administratie van de Raad van State (schending van de artikelen 9 van de wet van 23 december 1946 en 28 van de wet van 10 april 1841) ; zodat het arrest de in het middel aangeduide bepalingen schendt :

Overwegende dat het Hof bevoegd is om kennis te nemen van een middel, gesteund op de dubbelzinnigheid van de gronden van een arrest van de Raad van State, dat beslist dat de beoordeling van een machtsoverschrijding, welke zou zijn begaan in een procedure van onteigening ten algemene nutte binnen de bevoegdheden van de rechtbanken der rechterlijke orde valt ;

Overwegende dat het arrest het middel dat eiser in zijn laatste memorie op grond van de wet van 10 april 1841 liet gelden, zonder dubbelzinnigheid beantwoordt door er op te wijzen « dat de in een laatste memorie ingestelde beroepen niet ontvankelijk zijn daar de kennisneming ervan door de Raad van State met de procedurevoorschriften die het contradictoir debat regelen onbestaanbaar is » ;

Dat de gegrondheid van deze reden door het middel niet aangevochten wordt ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 9 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State, 28 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen zoals gewijzigd door de wet van 20 mei 1863, 3 van de wet van 27 mei 1870 houdende vereenvoudiging van de administratieve formaliteiten inzake onteigening ten algemene nutte, 7 en 16 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemene nutte,

doordat het bestreden arrest het beroep van eiser verwerpt om de reden dat hij « als enig middel aanvoert dat bij het onderzoek ingesteld door het gemeentebestuur van Heule, de termijn van 15 dagen bepaald door artikel 3 van de wet van 27 mei 1870 betreffende de onteigening tot algemeen nut niet werd nagekomen, daar het ontwerp in werkelijkheid slechts 14 dagen op het gemeentehuis ter inzage lag ; dat hij zodoende de bewuste handelingen blijkbaar uitsluitend bestrijdt in zover zij onteigeningen in het uitzicht stellen ; dat de Raad van State bevoegdheid mist om kennis te nemen van een middel gesteund op de miskenning van de door de onteigeningswetten opgelegde administratieve vormen, wijl de wetgever het toezicht op de vervulling ervan aan de gewone rechter heeft opgedragen ; dat die exceptie ambtshalve moet worden opgeworpen » ;

terwijl 1) het door eiser aangevochten gemeenteraadsbesluit van 5 maart 1968 beslist de hogere overheid te verzoeken de spoedprocedure bepaald bij artikel 5 van de wet van 26 juli 1962 tot instelling van een rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemene nutte toepasselijk te maken op dit ontwerp en de wetgever het toezicht op de door deze onteigeningswet voorgeschreven administratieve vormen niet uitsluitend aan de justitiële rechter heeft opgedragen (schending van de artikelen 7 en 16 van de wet van 26 juli 1962) ; 2) eiser staande hield, in zijn laatste memorie, dat het door de gemeenteraad op basis van de wet van 27 mei 1870 gedane onderzoek niet wettelijk was daar het geen 15 dagen geduurd had en dat verweerster dit onderzoek ten onrechte aanwendde als ook gedaan zijnde bij toepassing van de wet van 10 april 1841, zodat eiser zowel de uitwendige als de inwendige onregelmatigheid van de bestreden akten inriep (schending van de artikelen 3 van de wet van 27 mei 1870 en 28 van de wet van 10 april 1841) ; 3) het toezicht op de inwendige regelmatigheid en wettelijkheid der administratieve akten inzake onteigening ten algemene nutte niet opgedragen is aan de justitiële rechter, maar integendeel tot de bevoegdheid van de afdeling administratie van de Raad van State behoort (schending van de artikelen 7 en 16 van de wet van 26 juli 1962 en 9 van de wet van 23 december 1946) ; zodat het bestreden arrest de in het middel ingeroepen bepalingen geschonden heeft :

Overwegende dat, in zover het middel de schending inroept van de artikelen 7 en 16 zoals vervat in artikel 5 van de wet van 26 juli 1962, uit het arrest en de stukken blijkt dat deze schending voor de Raad van State niet opgeworpen werd ; dat dit middel niet voor de eerste maal voor het Hof kan ingeroepen worden ;

Overwegende dat, in zover het middel de schending inroept van de wet van 10 april 1841, de Raad van State dit middel niet ten gronde heeft onderzocht ; dat het arrest inderdaad beslist dat dit middel, door eiser in zijn laatste memorie opgeworpen, niet ontvankelijk is daar het opgeworpen werd in strijd met de procedurevoorschriften die het contradictoir debat regelen ;

Dat dergelijke beslissing buiten de gronden valt welke

krachtens artikel 20, paragraf 1, van de wet van 23 december 1946 aanleiding kunnen geven tot cassatieberoep ;
Dat het middel niet ontvankelijk is ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer — 1 maart 1971.

Afdelingsvoorzitter : M. Perrichon.
Raadsheren : MM. Trousse, Ligot (verslaggever),
Capelle en Closon.
Advokaat-generaal : M. Charles.

Verkeer. — Verdubbeling der straffen.

Artikel 29 van de wet betreffende de politie van het wegverkeer (gecoördineerd op 16 maart 1968) geeft twee omstandigheden aan, waaronder de straffen uitgesproken wegens overtreding van de reglementen vastgesteld ter uitvoering van de wet van 1 augustus 1899 tot herziening van de wetgeving en van de reglementen op de politie van het wegverkeer worden verdubbeld. Echter mogen deze straffen op grond van dit artikel niet verviervoudigd worden, wanneer beide omstandigheden zich tegelijkertijd voordoen.

Pierard

Gelet op het bestreden vonnis, de 12e juni 1970 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Charleroi ;

Over het middel, ambtshalve afgeleid uit de schending van artikel 29 van de wet betreffende de politie van het wegverkeer, gecoördineerd op 16 maart 1968 :

Overwegende dat, kennis nemende van een overtreding van het algemeen reglement dat vastgesteld is ter uitvoering van genoemde wet, misdrijf gepleegd bij nacht en binnen een jaar van een vroeger vonnis dat in kracht van gewijsde gegaan is en waarbij eiser werd veroordeeld wegens overtreding van het reglement dat vastgesteld is ter uitvoering van de wet van 1 augustus 1899 tot herziening van de wetgeving en van de reglementen op de politie van het wegverkeer, de correctionele rechtbank bij bevestiging van het beroepen vonnis eiser veroordeeld heeft tot een geldboete van dertig frank, die zij op het viervoudige dit is op hondertwintig frank heeft gebracht ;

Overwegende dat artikel 29 van de wet betreffende de politie van het wegverkeer (gecoördineerd op 16 maart 1968) weliswaar twee omstandigheden aangeeft, waaronder de straffen uitgesproken wegens overtreding van de reglementen vastgesteld ter uitvoering van genoemde wetten worden verdubbeld, maar deze straffen op grond van dit artikel niet mogen verviervoudigd worden, wanneer beide omstandigheden zich tegelijkertijd voordoen ;

Dat de uitgesproken straf onwettelijk is, zodat de vernietiging die eruit voortvloeit, de vernietiging met zich brengt van de schuldverklaring van eiser wegens de telastlegging A ;

En overwegende voor het overige dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen nageliefd zijn en dat de beslissing overeenkomstig de wet is.

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis, voor zover het uitspraak doet over de telastlegging A en over de kosten van de strafvordering ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt eiser in de helft van de kosten en laat de andere helft ten laste van de Staat ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Correctionele Rechtbank te Bergen, zitting houdende in hoger beroep.

MILITAIR GERECHTSHOF

17 maart 1971.

Voorzitter : M. Van Leckwijck.
Substituut-Auditeur-Generaal : M. Fremault.
Advocaten : Mrs. E. Verschuere en J. Marck.

Schade en schadeloosstelling. — Echtgenote. — Voorbehouden goederen. — Verplichting tot bijdrage in de huishouding. — Verlies voor de echtgenoot. — Ex aequo et bono. — Verlies van de echtgenote als huishoudster.

De echtgenote die een beroep uitoefent, onderscheiden van dat van haar echtgenoot, heeft het beheer en het genot van de opbrengst van haar arbeid. De echtgenote is nochtans verplicht een deel van de voorbehouden goederen aan de lasten van de huishouding te besteden. Het verdwijnen van de echtgenote zal dus een vermindering van de welstand van de echtgenoot veroorzaken. Daar dergelijke schade moeilijk evolueerbaar is omdat, eens de echtgenoot over een ruim inkomen gaat beschikken, de echtgenote na enkele jaren haar arbeid staakt ook indien het gezin kinderloos blijft, behoort het deze schadepost ex aequo et bono te ramen.

Gedurende de periode dat de echtgenote nog buitenhuis zou werken, kan geen vergoeding wegens verlies van huishoudster worden gevorderd.

B. t./ R. (Orgaan van de Staat,
Ministerie van Landsverdediging).

.....

Overwegende dat het hoger beroep, regelmatig naar de vorm, te bekwaam tijd werd ingesteld ; dat het incidenteel beroep gevormd door B. eveneens ontvankelijk is ;

Overwegende dat het bestreden vonnis uitspraak heeft gedaan over het onderdeel van de vordering van hogergenoemde burgerlijke partij, betreffende de schade spruitende uit het overlijden van de echtgenote van deze partij, ingevolge het verkeersongeval waarvoor B. aansprakelijk werd verklaard bij vonnis van de kriegsraad te Brussel, kamer zetelende te Antwerpen, dd. 25 april 1968 ;

Overwegende, nopens de begrafenis kosten, dat van het totaal bedrag der uitgaven, zijnde 20.024 frank, een som van 3.475 frank voor kransen afgetrokken werd ; dat van het saldo, zijnde 16.279 frank afgetrokken werd hetgeen door de mutualiteit en de patroonkas uitgekeerd werd, zijnde 13.939 frank ; dat zodoende het overschot, 2.343 frank ten laste van de dader gesteld werd ; dat gelet op de samengevoegde inkomsten van de echtgenoten dit bedrag niet overdreef is ;

Overwegende nopens de bedrijfsinkomsten van de overledene, dat de burgerlijke partij haar verlies berekent op grond van 80.000 frank jaarlijkse wedde, min de helft

voor persoonlijk onderhoud, vermenigvuldigd met het coëfficiënt overeenstemmende met de vermoedelijke overlevingsduur van het slachtoffer; dat B. tegenwerpt dat de overledene, als naaister-coupeuse bij de firma J., een beroep onderscheiden van dat van haar man uitoefende zodat de opbrengst van haar arbeid voorbehouden goederen vormde waarvan zij alleen het beheer en het genot had;

Overwegende dat de overledene inderdaad deze voorbehouden goederen naar goeddunken kon beheren, behoudens verkwisting, onvoorzichtigheid of wanbeheer, in welk geval haar man de intrekking van de macht mocht vorderen; dat de overledene nochtans verplicht was een deel van haar inkomsten, al vormden zij voorbehouden goederen, tot de lasten van de huishouding en wel naar haar vermogen en haar staat te besteden;

Overwegende dat de echtgenoten, dank zij hun wederzijdse bedrijfsinkomsten, een zekere welstand genoten en dat de verdwijning van de bedrijfsinkomsten van de vrouw een zekere vermindering van deze welstand voor de man zal meebrengen; dat er echter onzekerheid bestaat zowel wat betreft de hoegrootheid van het aandeel dezer bedrijfsinkomsten waarvan de man genoot en waarvan hij thans beroofd is, als wat betreft de leeftijd tot dewelke de overledene zou gearbeid hebben; dat immers, wanneer de man over een ruim inkomen beschikt, de vrouw doorgaans na enkele jaren, zelfs indien het gezin kinderloos blijft, haar arbeid staakt;

Overwegende dat, gelet op die onzekerheden, het uitgesloten is wiskundig vast te stellen in welke mate de burgerlijke partij een persoonlijk voordeel in de bedrijfsinkomsten van zijn vrouw in de toekomst zou genoten hebben; dat het dus behoort deze schadepost ex aequo et bono te ramen; dat een bedrag van 50.000 frank als billijk voorkomt;

Overwegende dat R. bovendien vergoeding vordert voor de schade spruitende uit het verlies van zijn vrouw als huishoudster; dat hij echter het bewijs niet bijbrengt dat hij thans grotere uitgaven doet dan voorheen voor het verzorgen van zijn huishouden; dat daarenboven geen vergoeding dient toegekend te worden voor het verlies van de vrouw als huishoudster wanneer die vrouw dagelijks uit werken ging en wanneer een vergoeding toegekend wordt voor het verlies van haar bedrijfsinkomsten;

Overwegende ten aanzien van de morele schade waarvoor de burgerlijke partij vergoedingen vordert, dat het billijk voorkomt, een bedrag van 125.000 frank toe te kennen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gezien de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald;

Gezien daarenboven artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

ter zitting door de Heer Voorzitter aangeduid;

Naar bescheiden beslissende en buiten de tegenwoordigheid van beklaagden en de burgerlijke partij uitsprekende;

Ontvangt het hoger beroep alsmede het incidenteel beroep;

Doet het bestreden vonnis te niet in zover het de hoofdsom van de veroordeling ten laste van B. en ten bate van de burgerlijke partij op 302.343 frank min 100.000 frank bepaald heeft;

Opnieuw wijzende dienaangaande, bepaalt deze hoofdsom op $(2.343 + 500.000 + 125.000 =) 627.343$ frank min 100.000 = 527.343 frank (vijfhonderdzeventwintig duizend driehonderddrieënveertig frank);

Bevestigt het vonnis voor het overige;

Verwijst B. in de kosten van hoger beroep ter zijde van de burgerlijke partij gevallen alsmede in deze door ter zijde van de burgerlijke partij gevallen alsmede in deze door de openbare partij gedaan om de zaak voor het Hof te brengen, deze laatste belopende tot op heden de som van driehonderd vijftien frank.

BURGELIJKE RECHTBANK TE LEUVEN

2e Kamer. — 27 februari 1968.

Voorzitter: M. Peeters.

Rechters: MM. Catfolis en Coelst.

Advokaten: Mrs. Nelissen-Grade, Calloud de Fauteur, W. Melis (St.-Niklaas).

Vordering in vrijwaring. — Onderscheid tussen vrijwaring als « eigenaar » en als « architect » door de aannemer der bouwwerken.

De overeenkomst aangegaan tussen eensdeels de aannemer der bouwwerken en anderdeels de architect-eigenaar van het op te richten gebouw, waarbij vrijwaring verleend werd door eerstgenoemde voor de gebeurlijke schade aan het gebouw of aan eigendommen van geburen bij gelegenheid van het uitvoeren der werken, ontlast laatstgenoemde enkel van zijn aansprakelijkheid als « eigenaar » doch geenszins voor zijn eventuele beroepsfouten als « architect ».

Michel-Desclée de Brouwer-Baert
t./ Ectors / n.v. Gebr. Cordeel.

Gelet op artikelen 2, 9, 34, 36, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Overwegende dat de vordering ingeleid bij geboekte exploten dd. 7 maart 1966 van het ambt van gerechtsdeurwaarders van Puyvelde en van Heukelen ertoe strekt verweerders solidair, in solidum of ten minste de ene bij gebreke aan de andere te doen veroordelen te betalen, onder voorbehoud van vermeerdering of van vermindering in de loop van het geding;

1. Aan aanlegster Michel ten provisonale titel een bedrag van 100.000 fr.;

2. Aan aanlegster de n.v. Desclée de Brouwer ten provisonale titel een bedrag van 50.000 fr.;

3. Aan aanleggers Baert-Latteur ten provisonale titel een bedrag van 75.000 fr.;

Gelet op de eis tot vrijwaring en tussenkomst door verweerder Ectors tegen zijn medeverweester de n.v. Algemene Bouwondernemingen « Cordeel Gebroeders » bij besluiten ingeleid;

Overwegende dat eerste aanlegster eigenares is van een eigendom bestaande uit een huis met aanhorigheden gelegen te Leuven, H. Hooverplein 26, waarvan de tweede aanlegster huurster is en waarin zij een boekhandel uitbaat door bemiddeling van een gerant, de derde aanlegger;

Overwegende dat eerste verweerder eigenaar was van een naast gelegen perceel waarop hij door verweester de n.v. Algemene Bouwonderneming Cordeel Gebroeders een appartementsgebouw deed oprichten;

Overwegende dat om de grondvesten van dit gebouw te kunnen maken de ondergrond zo diep moest worden uitgehaald dat, beweren aanleggers, hierdoor aanzienlijke schade aan het gebouw van eerste aanlegger werd aangebracht met het gevolg dat de uitbating van de handel alsook de bewoonbaarheid van het huis er zwaar door gestoord werd;

Overwegende dat verweerders ontkennen dat de schade reeds door deskundige Steenhoudt ingevolge bevelschrift in kortgeding dd. 28-10-1965 voorlopig vastgesteld — het gevolg zijn zou van de werken die door tweede verweerder voor rekening van eerste verweerder uitgevoerd werden ;

Overwegende dat verweerders inderdaad beweren dat de vastgestelde schade veroorzaakt is door de gebreken van het gebouw waarin de boekhandel uitgebaat wordt alsook aan een gebrek aan onderhoud van dit gebouw ;

Overwegende dat verweerder Ectors aanvoert dat hij in elk geval niet aansprakelijk is voor de schade die door aanleggers ingevolge het oprichten van het appartementsgebouw zou opgelopen zijn vermits luidens de overeenkomst op 24-3-1965 tussen hem en de n.v. Algemeen Bouwonderneming Cordeel Gebrs. afgesloten deze laatste « verantwoordelijk blijft voor de gebeurlijke schaden of degradaties welke zouden kunnen overkomen aan het gebouw dat het voorwerp van de onderneming maakt of aan eigendommen van de geburen alsmede aan de personen en zaken op de openbare weg of in de nieuwbouw gedurende de tijd van de werken en bij gelegenheid van het uitvoeren van de werken » ;

Dat bij dezelfde overeenkomst de aannemer zich verbond op zijn kosten al de beschadigingen welke aan de nieuwbouw of aan de eigendommen van de geburen zouden worden aangebracht te herstellen en tot genoeg van de belanghebbenden in orde te brengen (art. 13 van het bestek en voorwaarden) ;

Dat bovendien die overeenkomst nog bepaalt dat de aannemer alleen verantwoordelijk blijft in plaats van de eigenaar voor alle ongevallen... alsook voor de schade waarvoor de eigenaar aansprakelijk zou kunnen gesteld worden (art. 15 van het bestek en voorwaarden) ;

Overwegende enerzijds dat die overeenkomst, gesloten tussen verweerders, aan aanleggers niet tegenstelbaar is zodat ten hunnen opzichte verweerder Ectors gebeurlijk aansprakelijk blijft voor de aangebrachte schaden ;

Overwegende anderzijds dat die overeenkomst klaarblijkelijk slechts tot doel heeft verweerder Ectors te ontlasten van alle verantwoordelijkheid die hij oplopen kon als « eigenaar » van het op te trekken gebouw ingevolge een slechte uitvoering van de werken doch dat hij geenszins tot doel heeft hem te ontlasten voor de beroepsfouten die hij als architect zou gepleegd hebben zoals gebrek aan voorafgaande studies, begane missingen of nalatigheden, verzuimen of gebreken van de plans, vergissingen in de berekeningen ;

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat zo verweerder de n.v. Alg. Bouwondernemingen Cordeel Gebrs. verweerder Ectors dient te vrijwaren als « eigenaar » zij die verplichting niet heeft tegenover verweerder Ectors beschouwd als architect van het gebouw ;

Overwegende dat de ruwbouw van het appartementsgebouw thans blijkt te zijn beëindigd ; dat het dan ook behoort gelet op de tussen partijen bestaande betwistingen tot een nieuw en volledig onderzoek van de beweerdte schade te doen overgaan ten einde er duidelijk de oorzaken van te doen bepalen en de herstellingskosten ervan te doen ramen, onderzoeksmaatregel waarmee alle partijen het trouwens eens zijn,

Om deze redenen,

De Rechtbank,

geeft acte aan verweerder Ectors van zijn eis tot vrijwaring en zegt die eis ontvankelijk ;

En alvorens uitspraak te doen over de grond van de zaak duidt aan als deskundige de heer J.L. Cloquet, burgerlijk ingenieur, architect, wonende te Gent, met opdracht partijen behoorlijk opgeroepen en na kennis geno-

men te hebben van de bundels en alle nuttige inlichtingen te hebben ingewonnen zich ter plaatse te begeven ;

De schade waarover aanleggers zich beklagen te beschrijven en de oorzaak ervan op te zoeken ; op te zoeken of reeds voor de aanvang van de werken schaden op te merken waren en of die schaden zouden kunnen toegeschreven worden aan de wijze van opbouw van het huis van eerste aanlegster ; eventueel op te zoeken of de schade die reeds voor de aanvang van de werken bestond door het uitvoeren van die werken vergroot werd ; zo hij van oordeel is dat de schade vastgesteld aan het gebouw van eerste aanlegster geheel of gedeeltelijk moet toegeschreven worden aan de werken die er naast uitgevoerd werden voor het oprichten van het appartementsgebouw de oorzaken ervan te bepalen ; in dit geval ook te zeggen of de fouten die begaan werden moeten toegeschreven worden aan een slechte uitvoering door de aannemer van de werken zelf of moeten toegeschreven worden aan een gebrek aan vooruitzicht toezicht of andere fout vanwege de architect ;

De werken aan te duiden en te ramen die zullen moeten worden uitgevoerd om de schade geleden door eerste aanlegster te herstellen en de duur van die werken aan te duiden eveneens de kosten te ramen die door derde aanleggers dienden te worden gedaan om hun huisvesting aan te passen, de schade te ramen die ze leden ingevolge genotsderving van een deel van de lokalen, de blijvende minderwaarde van het gebouw te ramen ;

Van zijn bevindingen en besluiten een met redenen omkleed verslag op te stellen aan de voet onder eed bevestigd dat binnen de drie maanden van zijn aanstelling ter griffie van de Rechtbank zal dienen te worden neergelegd ;

Kosten voorbehouden ;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgtocht ;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE VEURNE

1e Kamer. — 10 juni 1971.

Voorzitter : M. J. Valcke.

Rechters : MM. A. Desplenter en A. Anné.

Openbaar ministerie : M. A. Dujardin.

Advocaten : Mrs. G. Rammelaere en W. Allaerts.

Bevoegdheid in Burgerlijke zaken. — Eis tot wijziging van het onderhoudsgeld voor kinderen. — Na echtscheiding. — Bevoegdheid van de vrederechter.

De onderhoudsverplichting van art. 303 B.W. vindt haar grondslag niet in de echtscheiding, maar in het huwelijk, dat zij overleeft, en in de banden van afstamming tussen ouders en kinderen, zodat zij een geheel vormt met de verplichtingen vervat in de artikelen 203, 205 en 207 B.W. Krachtens art. 3, 11° van de wet van 23 januari 1876 en art. 591, 7°, Ger. W. is de vrederechter dan ook bevoegd om kennis te nemen van de eis van de vader, die, in een vonnis van echtscheiding veroordeeld om voor zijn kinderen een onderhoudsgeld te betalen, thans een wijziging van dit onderhoudsgeld vordert.

D. t./D.

Advies van het O.M.

Gelet op het verzoekschrift tot hoger beroep neergelegd op 16.3.71 ;

Aangezien Devacht bij vonnis dd. 13.11.69, handelend over zijn echtscheiding, veroordeeld werd om maandelijks 2.500 fr. te betalen als onderhoudsgeld voor zijn drie kinderen, waarvan de hoede aan de moeder toevertrouwd werd ;

Aangezien hij bij verzoekschrift dd. 19.7.70 neergelegd bij de h. Vrederechter te Nieuwpoort vroeg :

- te zeggen voor recht dat hij vanaf 1.7.70 geen alimentatiebijdrage meer verschuldigd is voor zijn kinderen Jean-Pierre en Yvan Devacht ;
- akte te verlenen van zijn aanbod om voor zijn dochter Ariane een maandelijks alimentatiebijdrage te betalen van 1000 fr.
- Doucin Francine te horen veroordelen tot de kosten van de procedure daarin de rechtsplegingsvergoeding van 1.500 fr. ;

Aangezien de Vrederechter te Nieuwpoort zich bij vonnis dd. 21.10.70 ratione materiae onbevoegd verklaarde, rechtsprekende in laatste aanleg ;

Over de ontvankelijkheid van het beroep.

Aangezien hoger beroep werd ingesteld op de wijze voorzien door art. 1056/2° van het gerechtelijk wetboek en namelijk bij verzoekschrift ;

dat dit verzoekschrift neergelegd werd binnen de termijn voorzien door art. 1051 van het Ger. Wb., het bestreden vonnis nimmer betekend geweest zijnde ;

Aangezien het ter zake niet dienend is te onderzoeken of de h. Vrederechter al of niet gerechtigd was uitspraak te doen in laatste aanleg, daar de onbevoegdheid ratione materiae die hij inroept, steeds hoger beroep toelaat welke ook de waarde van het geschil weze (Van Lennep, Burgerlijke Rechtspleging deel VIII nr. 165) ;

Over de bevoegdheid ratione materiae van de h. Vrederechter.

Aangezien voorafgaandelijk dient aangestipt dat er een grondig onderscheid dient gemaakt tussen het onderhoudsgeld toegekend aan de onschuldige echtgenoot en dit toegekend voor de kinderen naar aanleiding van een uitspraak inzake echtscheiding (Kluyskens, Personen- en familierecht nr. 503 ; De Page, Deel I nr. 990) ;

dat het onderhoudsgeld toegekend voor de kinderen gesteund is op de afstamming en slechts occasioneel in de procedure tot echtscheiding ter sprake komt ;

Aangezien de rechtsleer verschaft door De Page, deel I nr. 993, aangehaald in het bestreden vonnis, slaat op de maatregelen voorzien door art. 302 Bwb. en er geen twistiging over bestaat dat zij voor herziening dienen voorgelegd aan de rechtbank of aan het hof dat er uitspraak over deed ;

dat dit artikel niet handelt over de verplichting van de ouders om tot de kosten van onderhoud van opvoeding van de kinderen bij te dragen doch enkel over het bewakingsrecht ;

dat het wel art. 303 Bwb. is dat handelt over het onderhoudsgeld ten bate van de kinderen ;

Aangezien er een uitgebreide rechtspraak bestaat volgens dewelke het vredege recht als bevoegde instantie aangeduid wordt om zich uit te spreken nopens de herziening van het onderhoudsgeld bestemd voor de kinderen wanneer dit voorheen in een vonnis tot echtscheiding was bepaald ; (Cass. 25.5.61 - Pas. I, 1203 - Gent 2.4.57 - R.W. 1957-58, kol. 288 - Vredege. Gent 4.2.54 - 537 - Rb Brussel 16.7.54 - R.W. 54/55 kol. 519 - Vredege. St.-Gillis Brussel 30.4.53 - J.T. 453 - Rb. Brussel 26.1.61 - J.T. 505)

Aangezien derhalve de h. Vrederechter wel bevoegd was op grond van art. 3/11° van de wet van 25.3.1876 en het thans geldend art. 591/7° van het Ger. Wb. ;

Over de grond van de zaak.

Aangezien de rechtbank van eerste aanleg op grond van evocatie bevoegd is om kennis te nemen over de grond van de zaak ;

Aangezien Camiel Devacht veroordeeld werd om maandelijks 2.500 fr. te betalen, boven het kindergeld, als bijdrage in het kosten van onderhoud en opvoeding van de drie kinderen van partijen (vonnis over de echtscheiding dd. 13.11.69) ;

Aangezien Devacht thans als argumenten inroept :

- voor wat betreft Jean-Pierre : dat hij als boekhouder tewerk gesteld is in de Inrichting Koninginnehof te Oostende en in zijn eigen onderhoud kan voorzien ; dat hij bovendien meerderjarig is ;
- voor wat betreft Ivan : dat hij werkzaam is bij de Carosserie & Garage Delacauwe en derhalve ook in zijn eigen onderhoud kan voorzien ;
- voor wat betreft Ariane : dat hij een maandelijks onderhoudsgeld van 1000 fr. aanbiedt ;

Aangezien de onderhoudsplicht voor Jean-Pierre vervalt ingevolge zijn meerderjarigheid ; hij werd geboren op 16.9.49 (De Page boek I nr. 990) ;

Aangezien Ivan, volgens voorgebracht bewijs, zijn legerdienst vervulde vanaf 2.2.70 en thans geen milicien meer is ; dat hij geboren is op 6.3.51 en thans 20 jaar oud is ; dat Doucin niet ontkent dat hij werkzaam is bij de garage Delacauwe en dat hij in staat is in zijn eigen onderhoud te voorzien ;

Aangezien Ariane, geboren zijnde op 21.11.57, ingevolge haar leeftijd nog ten volle ten laste valt van haar moeder, hetgeen door beide partijen aanvaardt wordt ;

dat een onderhoudsbijdrage van 1500 fr. voor dit kind zeker niet als overdreven kan beschouwd worden ;

Om deze redenen,

weze het beroep ontvankelijk verklaard en, nadat de rechtbank de eis tot zich getrokken heeft, weze deze gedeeltelijk gegrond verklaard en derhalve het bestreden vonnis teniet gedaan in al zijn beschikkingen ;

weze, opnieuw rechtdoende in laatste aanleg, gezegd dat Camiel Devacht voortaan, tot herziening van hetgeen dienaangaande gezegd werd in het vonnis dd. 13.11.69 van deze rechtbank :

1. geen onderhoudsgeld meer zal verschuldigd zijn ten bate van zijn kinderen Jean-Pierre en Yvan ;
2. dat hij maandelijks ten behoeve van zijn dochter Ariane de som van 1500 fr., boven het kindergeld, zal betalen ten huize van Doucin Francine vanaf 1.6.71.

*De Procureur des Konings
(get.) Dujardin.*

Vonnis.

Gezien het vonnis verleend door de heer Vrederechter van het kanton Nieuwpoort, in datum van 21 oktober 1970, op tegenspraak tussen partijen en aan de rechtbank voorgelegd bij regelmatig afschrift ;

Gezien het verzoekschrift in hoger beroep in datum van 16 maart 1971, nedergelegd ter griffie van deze rechtbank op 16 maart 1971 ;

Gezien de overige stukken van het geding ;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten ;

Overwegende dat bij vonnis van 21 oktober 1970, de heer Vrederechter van het kanton Nieuwpoort zich onbevoegd verklaart en verklaart in laatste aanleg recht te doen ;

A. Betreffende ontvankelijkheid van het beroep :

Overwegende dat het beroep werd ingesteld volgens

artikel 1056, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek ;

dat dit beroepsschrift werd ingediend binnen de termijnen voorzien bij artikel 1051 van het Gerechtelijk Wetboek, aangezien het bestreden vonnis niet werd betekend ;

Overwegende dat de onbevoegdheid ratione materiae ingeroepen door de heer Vrederechter in zijn vonnis van 21 oktober 1971 steeds beroep toelaat, welke de waarde van het geschil ook weze (Van Lennep, Burgerl. Rechtspleging, deel VIII, nr. 165).

B. Betreffende de bevoegdheid ratione materiae van de heer Vrederechter :

Overwegende dat de betwisting uitsluitend gaat over een wijziging van het onderhoudsgeld voor de kinderen na de ontbinding van het huwelijk ;

Overwegende dat deze onderhoudsverplichting steunt op artikel 303 van het Burgerlijk Wetboek ;

dat de onderhoudsverplichting van art. 303 van het Burgerlijk Wetboek haar grondslag niet vindt in de echtscheiding, maar in het huwelijk dat zij overleeft en in de banden van afstamming tussen ouders en kinderen, zodat zij een geheel vormt met de verplichtingen vervat in artikelen 203, 205 en 207 van het Burgerlijk Wetboek (Kluyskens - Personen- en Familierecht, nr. 503 ; De Page, deel I, nr. 990) ;

Overwegende dat op grond van art. 3, 11e, van de wet van 25 maart 1876 houdende de voorafgaandelijke titel van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, de vrederechter bevoegd is inzake onderhoudsgeld op grond van artikelen 205, 206, 207 van het Burgerlijk Wetboek, hierbij inbegrepen ook inzake onderhoudsgeld voor de kinderen na echtscheiding (Fettweis : *Eléments de la compétence et de la procédure civile*, deel I, p. 146 - Voetnota nr. 6 en 149, uitgave 1962 - Cass. 25-5-1961, Pas. I, 1203 : Gent 2-4-1957 - R.W. 57-58, kol. 288 ; Vredeg. Gent 4-2-1954 - J.T. 537 ; Rb. Brussel 16-7-1954 - R.W. 54-55, kol. 519 : Vredeg. Sint-Gillis-Brussel, 30-4-1953 - J.T. 453 - Rb. Brussel, 26-1-1961 - J.T. 505 - JRB Antwerpen 9-3-1971 - Documentatie Methodenstudie Jeugdrechtsbank) ;

dat de heer Vrederechter dan ook bevoegd was op grond van art. 3, 11°, van de wet van 23 januari 1876 en art. 591, 7°, van het Gerechtelijk Wetboek.

C. Betreffende het bedrag van het onderhoudsgeld :

Overwegende dat de Rechtbank van eerste aanleg op grond van evocatie bevoegd is om kennis te nemen over de grond van de zaak ;

Overwegende dat eiser in hoger beroep veroordeeld werd bij vonnis van echtscheiding in datum van 13 november 1969 om maandelijks 2.500 fr. te betalen, boven het kindergeld, als bijdrage in de kosten van onderhoud en opvoeding van de drie kinderen van partijen ;

dat noch in het vonnis van de echtscheiding van 13 november 1969, verwijzend naar het bevelschrift in datum van 4 juni 1969, noch in dit bevelschrift wordt vermeld welk bedrag aan elk der kinderen als onderhoudsgeld wordt toegekend, doch integendeel het globaal bedrag als onderhoudsgeld voor de drie kinderen wordt vastgesteld ;

Overwegende dat eiser in hoger beroep inroept :

1. dat Devacht Jean-Pierre in zijn eigen behoeften voorziet en thans meerderjarig is ;
2. dat Devocht Ivan werkzaam is bij de carrosserie en garage Delacauwe en insgelijks in zijn onderhoud voorziet ;
3. dat hij aanvaardt 1.000 fr. per maand als onderhoudsgeld voor zijn dochtertje Ariane te betalen ;

Overwegende dat het onderhoudsgeld voor Devacht Jean-Pierre, geboren op 16 september 1949, vervalt ingevolge zijn meerderjarigheid (De Page, boek I, nr. 990) ;

dat Devacht Ivan, geboren op 6 maart 1951, thans twintig

jaar oud is en verweerster in hoger beroep niet ontkent dat hij in zijn onderhoud voorziet ;

Overwegende dat Devacht Ariane, geboren op 21 november 1957, ten laste valt van de moeder, hetgeen door eiser in hoger beroep niet wordt ontkend, gezien zijn aanbod ;

Overwegende dat een maandelijks onderhoudsgeld van 1.500 fr., gezien de huidige levensduurte, voor dit kind billijk is ;

Gelet op artikelen 2, 24, 30, 34, 35, 37, 40, 41 van de wet van 15 juni 1935 ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

wijzend in burgerlijke zaken in graad van beroep, op tegenspraak tussen partijen en alle verdere besluiten afwijzende ;

Gehoord de heer A. Dujardin, substituut-procureur des Konings, in zijn advies, gegeven in openbare terechtzitting van 27 mei 1971 ;

Verklaart zich bevoegd en verklaart het beroep ontvanke-lijk en ten dele gegrond ;

Doet het bestreden vonnis te niet en opnieuw wijzende :

Zegt voor recht dat eiser in hoger beroep geen onderhoudsgeld meer verschuldigd is voor de kinderen Devacht Jean-Pierre en Devacht Ivan ;

Bepaalt het maandelijks onderhoudsgeld, boven de kinderbijslag, ten behoeve van de dochter Devacht Ariane, op 1.500 fr., bedrag te betalen ten huize van verweerster in hoger beroep, Doucin Francine, vanaf 1 juni 1971 ;

Veroordeelt verweerster in hoger beroep tot de kosten van de procedure in beroep.

VREDEGERECHT TE BRUGGE

2e Kanton. — 7 december 1970.

Rechter : M. A. Van Rollegheem.

Advocaten : Mrs. F. De Vliegheer, R. Vermoere, R. Ancot.

Huur. — Handelshuur. — Van recht op hernieuwing vervallen huurder. — Verhuring aan derde. — Nieuwe verhuring aan de oorspronkelijke huurder. — Voorrang van deze laatste.

De huurder van een herberg had verzuimd de hernieuwing van de handelshuur te vragen. De overeenkomst eindigde op 14 juni 1970. Op 19 mei 1970 sloot de eigenaar met een derde een contract dat op 25 mei geregistreerd werd, maar hij sloot ook met de oorspronkelijke huurder een contract, dat op 12 juni geregistreerd werd en dus ten laatste op die dag gesloten werd. De herberg wordt bezet door de nieuwe huurder.

Betreffende het conflict tussen de huurders, beslist de rechter dat de eigenaar aan de oorspronkelijke huurder een nieuw contract, d.i. huurhernieuwing heeft toegestaan en dat dit contract de voorrang moet krijgen, aangezien de huurvernieuwing een voorkeurrecht is. Ten verzoeken van de oorspronkelijke huurder wordt de uitdrijving van de nieuwe huurder bevolen.

Het contract van deze laatste was geldig, aangezien op het ogenblik dat het gesloten werd de oorspronkelijke huurder van zijn recht op huurhernieuwing vervallen was; de eigenaar is hem schadevergoeding verschuldigd.

Ook aan de oorspronkelijke huurder is hij schadevergoeding verschuldigd voor de periode gedurende de welke hij niet over het pand heeft kunnen beschikken.

Baert t./ Goossens en N.V. Brouwerij De Gheest.

1. In feite :

Aanlegger is bierhandelaar en depothouder van de Brouwerij Chevalier Marin. Als dusdanig huurt hij in de streek meerdere cafés, die hij dan in onderhuur geeft met de verplichting er enkel bieren en dranken, die hij levert, te verkopen.

Op 15 juni 1961 wordt een contract van huur-verhuur tussen de eerste gedaagden en aanlegger gesloten waarbij aanlegger het handelspand, eigendom van eerste gedaagden, in huur neemt voor een duur van negen jaar ingaande op 15 juni 1961 en eindigend op 14 juni 11.

Aanlegger geeft dit pand in onderhuur aan mevrouw Jean De Coninck en hij gaat bij de brouwerij Chevalier Marin een lening ten bedrage van 180.000 fr. op 15 juni 1961 aan.

De meubelen die zich in het pand bevinden zijn eigendom van de Brouwerij Chevalier Marin, alsmede de tapinstallatie.

Aanlegger vraagt geen huurvernieuwing tussen 15 december 1969 en 15 maart 1969, zijnde tussen de 18e en de 15 maand vóór het einde van de lopende huur.

In rechte is hij dus vanaf 15 maart 1969 vervallen van zijn recht op huurhernieuwing.

Bijgevolg zijn de eigenaars gerechtigd vanaf dan hun eigendom aan een ander te verhuren en dit doen zij op 19 mei 1970 : ze geven hun eigendom in huur aan de brouwerij De Gheest voor een duur van negen jaar ingaande op 15 juni 11.

Dit contract wordt geregistreerd op 25 mei 11.

Op 1 juni 11. schrijft de nieuwe huurster aan de brouwerij Chevalier Marin dat zij dit pand in huur heeft genomen en zij vraagt dat een offerte zou gedaan worden in verband met de eventuele overname van de tapinstallatie.

Op 3 juni 1970 (en niet 1969) schrijven de eigenaars aan aanlegger Baert dat het contract ten einde loopt op 14 juni 1970, dat het pand moet ontruimd worden en dat zij gevraagd hebben aan de onderhuurster, mevrouw Jean De Coninck, het pand te verlaten.

Aanlegger Baert maakt die brief over aan de brouwerij Chevalier Marin die antwoordt én op de brief van 1 juni en op deze van 3 juni zich beroepende én op het contract afgesloten op 14 juni 1970 én op de wet van 30 april 1951.

Inderdaad komt op 14 juni 1970, dit is dus precies nog binst de duur van de lopende overeenkomst, een contract van huur-verhuur tot stand tussen de eigenaars en aanlegger Baert : eigenaardig is wel dat, daar waar die overeenkomst dateert van 14 juni 1970, ze geregistreerd werd op 12 juni 1970, hetzij dus 2 dagen voordien.

In elk geval moet aanvaard worden dat dit contract ten laatste op 12 juni 1970 tot stand kwam.

2. In rechte :

a) Vermits de huurder Baert sedert 15 maart 1969 van zijn recht op huurvernieuwing vervallen was, waren de verhuurders gerechtigd een contract met een andere huurder af te sluiten, wat gebeurde op 19 mei 1970 met de brouwerij De Gheest.

Die overeenkomst is volkomen rechtsgeldig.

b) De eigenaars hadden geen enkele verplichting meer tegenover aanlegger Baert.

Inderdaad, zoals bepaald in het artikel 14 van de wet van 30 april 1951, was hij vervallen van zijn recht op huurhernieuwing.

Toch wordt op een niet juist te preciseren datum tussen aanlegger Baert en de verhuurders Goossens een contract afgesloten.

Dit contract geldt als een nieuwe huur en als een huurhernieuwing.

Partijen (verhuurder en huurder) mogen ook buiten de strenge vormvoorschriften van de artikelen 13 en 14 van de wet van 30 april 1951 overeenkomen aangaande de huurhernieuwing (A.P.R. : Trefwoord «Huur van handels-huizen», blz. 85, en Les Nouvelles : Baux commerciaux, nr. 1747).

Die overeenkomst werd afgesloten volgens het gemeen recht en geldt huurhernieuwing.

c) Eerste gedaagden beweren dat aanlegger Baert verzaakt heeft aan het contract dat geregistreerd werd op 12 juni 1970.

Ze beroepen zich op de volgende omstandigheden :

Baert laat de termijn binnen welke hij om huurhernieuwing moet aanzoeken voorbijgaan ; het is maar begin juni 1970 dat hij in werking treedt toen hij vernam dat eerste en tweede gedaagden een contract van huur-verhuur hebben afgesloten en dit doet hij uitsluitend met de bedoeling de brouwerij De Gheest ertoe te verplichten een overnameprijs te betalen. Baert verzet er zich niet tegen dat de onderhuurster het pand verlaat en dat zij de sleutels aan de verhuurders afgeeft ; evenmin protesteert Baert tegen het uithangen van een bericht «Te huur».

Uit deze omstandigheden mag evenwel niet afgeleid worden dat aanlegger op formele wijze verzaakte aan dit pand en wat nadien gebeurd is bewijst het tegenovergestelde.

Wat meer is, het recht van de huurder, bij voorkeur boven alle andere personen de hernieuwing van zijn overeenkomst te bekomen, is een waar voorkeurrecht.

d) In dit geval is er een conflict tussen twee opeenvolgende huurders van éénzelfde verhuurder en betreffende éénzelfde huurgoed. Moest het niet gaan om een handels-huurovereenkomst, dan zou dit conflict kunnen opgelost worden ofwel, voor het geval beide contractanten een vaste datum hebben verkregen, door de de voorrang te geven aan dit contract dat het eerst geregistreerd werd, ofwel door de prioriteit van bezetting. De rechtspraak is van oordeel dat voorrang moet gegeven worden aan de huurder die het pand bezet en dat het slechts is wanneer geen enkel huurder het pand bezet, dat dan dit contract dat het eerst een vaste datum kreeg moet weerhouden worden (Les Nouvelles : Baux commerciaux, nr. 641). Deze zienswijze werd bijgetreden door De Page : Complément IV, nr. 524, die vroeger een andere stelling verdedigde (Deel IV, nr. 524).

«In specie» gaat het om een contract dat valt onder toepassing van de wet van 30 april 1951. De verhuurders hebben aan aanlegger Baert een nieuw contract, dit is huurhernieuwing, toegestaan en vermits het recht op huurhernieuwing van de huurder een voorkeurrecht is, moet dit contract de voorrang krijgen.

e) Beide contracten zijn rechtsgeldig.

Dit afgesloten met de brouwerij De Gheest omdat op dit ogenblik de huurder Baert vervallen was van zijn recht op huurhernieuwing.

Dit afgesloten met de aanlegger Baert omdat, niettegenstaande het verval, de verhuurders toch een nieuw contract hebben toegestaan.

Doch de verhuurders zullen moeten instaan voor de schade die zij berokkend hebben aan aanlegger, die sedert 15 juni 11. over het pand niet heeft kunnen beschikken, en voor deze ondergaan door de brouwerij De Gheest.

Aanlegger Baert vraagt die schade ten laste van de verhuurders en van de brouwerij De Gheest : die vraag is wél ontvankelijk ten laste van de verhuurders doch niet ten laste van de brouwerij De Gheest.

Doch de hoegrootheid van de schade moet aanlegger Baert door documenten bewijzen en namelijk door zijn aangifte in de belastingen en andere boekhoudkundige documenten.

De brouwerij De Gheest vraagt eveneens schadevergoeding aan de eerste gedaagden.

Deze tegenvordering is ontvankelijk.

Ze is eveneens gegrond en het gevorderde bedrag is matig en billijk vermits de brouwerij De Gheest na enige maanden beroofd wordt van een handelshuurcontract.

Uit wat voorafgaat blijkt dat de vordering tot vrijwaring, gesteld door tweede gedaagde tegenover eerste gedaagden niet ontvankelijk is.

.....

VREDEGERECHT TE KONTICH

15 juni 1971

Rechter : M. Raymond Jacobs.

Pleiters : Mrs. J. de Voogt en C. Verhaaren.

Aansprakelijkheidsverzekering. — Gelijktijdige vordering tegen verzekerde en verzekeraar. — Geoorloofd. — Soms aanbeveelbaar.

Zaakgebrek. — Zijnswijze der zaak. — Vatbaarheid om schade te berokkenen. — Negatieve bewijslevering van het gebrek.

Springen van autoband. — Zaakgebrek of heikracht. — Normaal oplettend en behendig autobestuurder. — Verantwoordelijkheid.

Nergens — in de wet van 1 juli 1956 op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering (motorrijtuigen) — is bepaald, dat het slachtoffer niet gelijktijdig de verzekerde en de verzekeraar mag doen dagvaarden in vergoeding van de uit een aanrijding voortgesproten schade en de beschikking, die afgedrukt staat onder art. 9 der genoemde wet, maakt die handelwijze dikwijls aanbeveelbaar.

Als zaakgebrek dient aangemerkt te worden elke abnormale — « ab initio » aanwezige of naderhand door sleet, onderhoudsgemis of hoe dan ook ontstane — zijnswijze der zaak, waardoor deze vatbaar wordt om schade te gaan berokkenen. Het bestaan van het zaakgebrek is bewezen, indien het berokkenen van de schade op geen andere manier aannemelijk is gemaakt.

Zelfs indien het springen van een autoband niet aan een zaakgebrek, maar aan heikracht te wijten is, blijft de autobestuurder verantwoordelijk voor de aanrijding, die daarop gevolgd is, vermits, een normaal oplettend en middelmatig behendig autobestuurder het meesterschap over zijn voertuig niet mag verliezen bij het steeds mogelijk springen van een band.

Gte Edegem t./ Brems en R.V.S.

Overwegende dat de aanlegster voorhoudt, dat op 8 juni 1970 op haar grondgebied een haar toebehorende voorwegwijzer beschadigd werd en dat haar vordering, die de betaling beoogt ener qua verzilvering niet aangevochten schadevergoeding van 3.200 fr., gericht is en tegen de autobestuurder, die de voorwegwijzer aanbeukte — d.i. de verweerster sub nr. 1 — en tegen dezen verzekeraar — d.i. de verweerster sub nr. 2 — en dat het — ten aanzien der gebeurtenissen, die het geding ten grondslag liggen — als verworven mag aangezien worden :

dat de verweerster sub nr. 1 's nachts zijn auto bestuurde over de Drie Eikenstraat in de richting van het dorpscentrum naar de Prins Boudewijnlaten en dat hij — juist voorbij de rechts in de bereden straat uitmondende Baron de Celleslaan — op de verhoogde berm naast de rijbaan belandde, de voorwegwijzer van zijn steunpaaltjes rukte en het blad van het verkeersteken een 14 à 15-tal m. verder

op het voetpad tegen een verlichtingspaal ging nederleggen ;

dat de autobestuurder en zijn verzekeraar stellen, dat de linker achterband van de auto gesprongen is en dat dit heikrachtige feit de onbestuurbaarheid van het voertuig en de aanrijding veroorzaakt heeft, terwijl de aanlegster dat betoog bestrijdt en dat zij het — nl. op de basis der bedenkingen en vaststellingen van de verbaliserende agent — niet uitgesloten acht, dat de band gesprongen is « door op de boordsteen te rijden, gezien het spoor daar te zien is » ;

Overwegende dat elk en eenieder in feite op het eerste gezicht geneigd zou zijn de stelling der verwerende partijen al dadelijk van de hand te wijzen, vermits het niet onomstootbaar bewezen is, dat het springen van de band iets met de aanrijding uitstaande heeft en wijl het niet aannemelijk is gemaakt, dat enig oorzakelijk verband voorligt tussen het springen van de band en de aanrijding, doch dat de rechtskundige gemoedrust vordert, dat de argumenten van de verwerende partijen nauwgezet onderzocht worden ;

A.—

Overwegende dat er vooraf de aandacht behoort op gevestigd te worden :

dat gesteld is, dat de aanlegster of de verweerster sub nr. 1 als verzekerde of de verweerster sub nr. 2 als verzekeraar had dienen te dagvaarden en dat de aanlegster — door de verzekerde en de verzekeraar te doen dagvaarden — nutteloze kosten heeft doen ontstaan en dat de redacteur van het vonnis dit betoog van de verwerende partijen diepzinnig betreurt, vermits er in werkelijkheid — cfr. het dictum der conclusies — geen enkel feitelijk of juridisch gevolg uit afgeleid wordt ;

dat desondanks bedacht wordt, dat het slachtoffer natuurlijk alleen de voor de aanrijding verantwoordelijke kan doen dagvaarden en dat het meteen beschikt over een eigen recht tegen de verzekeraar (art. 6, al. 1. der wet van 1 juli 1956) ; dat nergens bepaald is, dat het slachtoffer niet gelijktijdig de verzekerde en de verzekeraar mag doen dagvaarden en dat de beschikking, die afgedrukt staat onder art. 9 der genoemde wet, die handelwijze dikwijls aanbeveelbaar maakt ;

B.—

Overwegende dat nu eindelijk ten gronde moet benadrukt worden :

dat — gesteld in feite, dat het springen van de linker achterband de verweerster sub nr. 1 op de verhoogde berm deed belanden, zodat de voorwegwijzer beschadigd geraakte en dat de door de verbaliserende agent geopperde bedenking de waarheid niet vertaalt — juridisch dient aanvaard, dat de aangehaalde gebeurtenis wijst op een gebrek in de band, waarvoor de verweerster sub nr. 1 toerekenbaar is en waarvan hij de gevolgen alleszins had moeten kunnen beheersen ;

dat tot verrechtvaardiging van die zienswijze geargumenteed is :

1.—

dat de verwerende partijen allereerst voorhouden, dat het Openbaar Ministerie geen vervolgingen heeft ingesteld tegen de verweerster sub nr. 1, die dus ter zake vrij moet uitgaan en dat de Vrederechter betreurt, dat de verweerster sub nr. 2 het aandurft die stelling te verdedigen, vermits zij — beter dan wie ook — ervaren heeft, dat de rangschikking zonder gevolg een loutere opportuniteitsmaatregel is, die de vrijheid van de feitenrechter op ongebreidelde manier laat bestaan ;

2.—

dat als zaakgebrek dient aangemerkt te worden elke abnormale « ab initio » aanwezig of naderhand door sleet, onderhoudsgemis of hoe dan ook ontstane-zijnswijze der zaak, waardoor deze vatbaar wordt om schade te gaan berokkenen en dat het feit, dat de linker achterband aan de auto van de verweerder sub nr. 1 met een dusdanig gebrek behept was, op betrouwbare manier mag afgeleid worden uit de aanrijding zelve, waarin de voerder betrokken geraakte ;

dat de aanrijding inderdaad op geen andere manier te verklaren is en dat de verwerende partijen niet aannemelijk maken, dat een uitwendige kracht of een vreemde oorzaak het springen van de band zouden veroorzaakt hebben ; dat de strafbundel hieromtrent geen enkele aanwijzing inhoudt en dat het opvallend is te moeten ervaren, dat de verweerders hieromtrent « in tempore non suspecto » geen tegensprekelijk onderzoek uitgelokt hebben ;

dat — zelfs aangenomen, dat het springen van de band niet aan een zaakgebrek, maar aan heilkracht te wijten is — de verweerder sub nr. 1 dan nog verantwoordelijk is voor de aanrijding, vermits hij als normaal oplettend en middelmatig behendig bestuurder het meesterschap over zijn voertuig niet mag verliezen bij het steeds mogelijk springen van een band en zulks alleszins niet, indien die band de op een achterwiel gemonteerde band is.

.....

VREDEGERECHT VAN ZOMERGEM

13 december 1968.

Vrederechter : M. Roels van Kerckvoorde.
Advocaten : Mrs. I. Dewever en L. Willemarck.

Ruil. — Levering door één der partijen, in gebreke blijven van de andere. — Verrijking zonder oorzaak.

Wanneer een ruil (i.c. van een jachthond tegen twintig fazanten) ontbonden wordt wegens niet-uitvoering door één der partijen, kan deze partij nochtans vergoeding vorderen voor kosten aan de zaak der tegenpartij gedaan, na diens levering, op basis van de verrijking zonder oorzaak.

De Splenter t/ Ackerman.

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten ;

Overwegende dat eiser een jonge hond ruilde met verweerder tegen twintig fazanten, waarvan vijftien hanen ; dat er geen onmiddellijke afgifte gebeurde der geruilde zaken ; dat partijen het eens zijn dat de jonge hond op 24 juli 1968 werd geleverd en dat de fazanten « in 't begin van de jacht » moesten geleverd worden ;

dat de fazantenjacht namelijk op de koks inging op 1 oktober, de dag waarop eiser zich meldde om de fazanten in ontvangst te nemen en deze niet bekwam ;

dat drie maanden nadien de jonge hond, waarvan stamboom noch leeftijd worden voorgebracht, vermoedelijk volwassen is en thans 4.000 frank waard is en men zich vruchteloos afvraagt hoe verweerder denkt de waarde te moeten bepalen van het verlies op 20 procent van 1700 frank of 340 frank ;

Overwegende dat verweerder akkoord gaat met de verbreking van de ruiling en de teruggave van de hond, doch meent zich, op tegeneis te mogen beroepen op een vergoeding van 40 frank per verblijfsdag bij verweerder, eiser op tegeneis ;

dat verweerder een tegeneis instelt zonder het te vernoemen op voet van de verrijking zonder oorzaak ;

dat het onderhoud van een dergelijke hond in huis op 20 frank per dag mag geraamd worden ; dat er dus door eiser, verweerder op tegeneis, vanaf 24 juni 1968, 20 frank per dag verschuldigd is op voet van verrijking zonder oorzaak (cfr. De Page, Tom. III, p. 46, Enrichissement sans cause - fourniture d'aliments, nr. 37) ;

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter, recht doende op tegenspraak en in eerste aanleg :

Verklaren de ruiling-verkoop verbroken, bevelen de teruggave van de hond en bij ontstentenis zulks te doen binnen de acht dagen na de betekening dezer, veroordelen verweerder tot betaling van 4.000 frank, met de gerechtelijke interesten ;

En statuerende over de tegeneis :

Veroordelen de verweerder op tegeneis 20 frank per dag te betalen aan eiser op tegeneis vanaf 24 juli 1968 tot op de dag der teruggave, deze dag inbegrepen, met de gerechtelijke interesten op deze som ;

Veroordelen ieder der partijen tot de helft der gerechtskosten.

NOOT. - 1. Bovenstaand vonnis, merkwaardig omwille van de feitelijke en de juridische implicaties met het geding verbonden, werd in beroep hervormd, wat betreft de tegeneis, door vonnis van de 2e Kamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, dd. 14 februari 1969, met de volgende motivering :

Overwegende dat de appellant terecht doet opmerken dat, nu de verbreking van het contract uitgesproken werd omdat de geïntimeerde aan zijn verplichtingen tekort kwam, deze niet gerechtigd is een schadevergoeding te vorderen wegens verbreking van het contract ;

Dat de geïntimeerde zich voor het overige nooit beroepen heeft op de verrijking zonder oorzaak.

2. Het contract tussen partijen wordt door de vrederechter in de overwegingen een ruil genoemd, in het beschikend gedeelte een ruiling-verkoop. De rechtbank van eerste aanleg zegt uitdrukkelijk dat het om een verkoop ging en niet om een ruil.

3. De prijs, die het onderscheidend element tussen een verkoop en een ruil uitmaakt, bestond hier uit een zaak en niet uit geld. Om nochtans van een verkoop te kunnen spreken moet de prijs noodzakelijk uit geld bestaan. De wet zegt hierover niets, doch de rechtsleer is unaniem : wanneer levering van een zaak moet dienen als tegenprestatie voor de zaak gegeven door de tegenpartij, is er ruil en geen verkoop. (De Page, uitg. 1967, IV, nr. 35 ; Dekkers, II, nr. 767, blz. 441 ; Kluyskens, IV, nr. 22, blz. 26). Economisch en juridisch prijsbegrip vallen hier samen. Wanneer de vrederechter hier over ruiling-verkoop spreekt, wekt hij de indruk over een ruil met opleg te spreken ((Dekkers, II, nr. 944, blz. 536-537), t.t.z. dat er een overdracht is van een zaak en een geldsom samen in ruil voor de prestatie van de tegenpartij. Dan beschikt de feitenrechter over een grote macht : hij mag beslissen dat het een ruil met opleg is, dan wel dat één van beide de ander opsloort, zodat er verkoop of ruil overblijft (Cass., 5 april 1881, Pas., 1889-I-265). Hier stelde deze hypothese zich echter niet.

4. De verrijking, door de vrederechter aanvaard, had haar oorzaak in de ruil en was dus niet ongewettigd. Zij vond haar rechtvaardiging in dit contract. Wanneer partijen aldus hun betrekkingen door contract hebben geregeld, moet dit worden toegepast en dit alleen zodat de

verrijking zonder oorzaak uitgesloten is (vaste rechtspraak, zie recent : Brussel, 25 april 1968, J.T., 1968, 455). Uitzondering kan alleen worden gemaakt wanneer de verrijking haar oorzaak vindt in een feit dat totaal vreemd is aan het contract (De Page, III, nr. 34, blz. 44 ; Brussel, 31 december 1953, J.T., 1955, 423). Zij kan dus niet dienen om fouten van de debiteur te herstellen of om ten allen prijze vergoeding te bekomen. Ook kan zij niet dienen om de contractuele aansprakelijkheid te ontgaan, zoals de rechtbank laat doorschemeren. De kosten wegens laattijdig in ontvangst nemen door de koper vallen steeds te zijnen laste. Des te zekerder wanneer de koper de zaak reeds onder zich hield en het alleen aan het gebrek aan tegenprestatie zijnerzijds te wijten was dat de verkoop niet doorging. Deze regeling bij verkoop geldt ook voor de ruil.

5. Gezien de datum waarop de jacht werd geopend en de datum der ingebrekestelling samenvallen en verweerder dus kon aanvoeren materieel in de onmogelijkheid te hebben verkeerdt zijn prestatie na te komen, had hij de rechter om een termijn van respijt kunnen verzoeken.

G. L. B.

VREDEGERECHT TE GENT

5de Kanton. — 28 januari 1971.

Vrederechter : M. A. Vidts.

Advocaten : Mrs. S. De Vos en L. J. Martens.

Gerechtigd Wetboek. — Deurwaardersexploot. — Vermelding van de rechter die kennis moet nemen. — Voorwaarden voor nietigheid.

Wanneer in een dagvaardingsexploot niet de rechter wordt vermeld die kennis moet nemen van de zaak — althans niet volledig wordt vermeld — brengt deze nalatigheid niet de nietigheid van het exploit te weeg, wanneer de weglating van die aard is dat vergissing bij verweerder uitgesloten is.

Dit is het geval wanneer het onvolledig exploit de vermelding van dag en uur van verschijning bevat alsmede de aanduiding in het lokaal van het rechtsgebouw, waar de zitting plaats heeft.

Jules Cottyn t./ Arthur Decabooter.

Overwegende dat eiser op 4 januari 1971 om een rechtsdag verzocht in toepassing van art. 750 van het Ger. W., welke werd bepaald op 14 januari 1971, datum waarop de zaak werd gepleit, de debatten gesloten, en de uitspraak gesteld op 28 januari 1971.

De vordering strekt ertoe verweerder te horen veroordelen tot betaling van 4.860 frank, met de vergoedende intresten en de gerechtelijke intresten uit hoofde van schade veroorzaakt aan zijn personenwagen ingevolge een aanrijding met de vrachtwagen bestuurd door verweerder.

Voor alle exceptie of verweer werpt verweerder de exceptie van absolute nietigheid op van de inleidende dagvaarding daar « in het exploit van rechtsingang niet werd vermeld voor de Vrederechter van welk kanton verweerder dient te verschijnen. »

Hij besluit dat in toepassing van art. 702, 4° en 862, § 1, 5 Ger. W. door dit verzuim de vordering onontvankelijk is.

In het exploit aan verweerder betekend, werd de rechter die van de zaak kennis moest nemen als volgt aangegeven :

« om te verschijnen voor de Heer Vrederechter van het kanton te Gent, zetelend in zijn gewoon lokaal ten Vrederecht Klein Paleis van Justitie, Koophandelsplaats te Gent, gelijkvloers, zaal 2, de donderdag vierentwintigste december aanstaande, om negen uur. »

In het origineel nedergelegd ter griffie is het nummer (5°) van het kanton ingevuld.

Voor de betekende geldt echter de kopij als origineel ; zodat alleen de betekende kopij voor bespreking in aanmerking komt (Cass. 16.3.1965, Pas. 1965, I, 751).

Art. 862 Ger. W. noemt inderdaad ten opsommende titel (verslag Van Reepinghen, Uitgave Ministerie van Justitie, blz. 352, 7° lid) enige nalatigheden of onregelmatigheden op, die in iedere stand van het geding kunnen worden ingeroepen, zonder dat de partij die dit doet van enige schade moet laten blijken.

5°, par. 1 van art. 862 Ger. W. vermeldt onder deze verzuimen of nalatigheden : « de aanwijzing van de rechter die van de zaak kennis moet nemen ».

Het opgeheven art. 64. 4° van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging bevatte reeds een analoge bepaling waar het beschikt dat ieder exploit van dagvaarding de aanduiding moet bevatten van de rechtbank die van de eis kennis moet nemen, dit op straffe van nietigheid.

De vroegere rechtsleer en rechtspraak op dit punt blijft dus ter zake dienend.

Het valt onmiddellijk op dat noch het oud art. 64. 4 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, noch art. 862, § 1, 5°, Ger. W. niet bepaalt op welke wijze de bevoegde rechter dient te worden aangeduid. Basisgedachte in zake blijft de eerbied voor de rechten van verdediging te zijn. (Pandectes Belges, t. 40, Exploit Introductif d'Instance, n° 71 en 72).

De auteur van het vermeld trefwoord in de Pandectes Belges schreef reeds anno 1892 dat de beschikking betreffende de aanduiding van de bevoegde rechter moet aangepast worden aan drie regels « conformes à l'esprit du droit moderne ». Deze regels zijn :

1 - geen sacramentele bewoordingen zijn voorzien en de voorgeschreven vermeldingen mogen vervangen worden door niet tot verwarring leidende « equipollenties of equivalenties » (Solus en Perrot, Droit Judiciaire Privé, Parijs 1961, n° 339, blz. 314) ;

2 - verschillende delen van het exploit mogen elkaar aanvullen ;

3 - het vervullen van sommige vormen van het exploit hebben een verschillend belang en dienen door de rechter beoordeeld (ibidem, n° 72, 85 en 86 in Pandectes Belges).

Het Hof van Cassatie besliste in 1926 op eensluidend advies van Advocaat-generaal Paul Leclercq dat geen sacramentele bewoordingen werden voorzien om de gevatte rechtsmacht aan te duiden en het voldoende is dat bij verweerder geen enkele twijfel kan ontstaan op dit punt (Cass. 21.1.1926, P. 192).

Volledigheidshalve weze nog vermeld dat ook de gezaghebbende auteurs Solus en Perrot in hun Droit Judiciaire Privé, Parijs 1961, waarnaar het verslag Van Reepinghen herhaaldelijk verwijst, dezelfde mening verdedigen en voorhouden dat het verzuim mag aangevuld worden door gelijkwaardige of identische gegevens en deze theorie ten huidige dage bestendig toegepast wordt. (zie supra).

Het louter verzuim van de vermelding van een materieel gegeven om de gevatte rechter aan te duiden blijkt de wet van 10 oktober 1967 niet te hebben willen sanctioneren. Het volstaat in dit verband het verslag Van Reepinghen te lezen op blz. 349 en de noot 169 waarin verwezen wordt naar het verslag aan de Koning voor het Koninklijk Besluit

n° 300 van 30 maart 1936 waarin volgende gedachte ontwikkeld wordt: «... eens en voorgoed aan de overdreven proceslust ... een einde te maken».

Overeenstemmend met en aansluitend bij de vermelde evolutie blijkt het logisch dat in het verslag Van Reepinghen in betrekking met «de aanwending van de exceptie van nietigheid» als derde beginsel wordt vooruitgezet dat het verzuim de nietigheid van de rechtspleging niet met zich kan brengen, wanneer de formaliteit vervuld is maar op een onregelmatige en onvolledige wijze in de akte werd vermeld voor zover het bewijs van de verrichting van de formaliteit uit de processtukken kan blijken (Verslag Van Reepinghen, Uitgave Ministerie van Justitie, blz. 353, infra; art. 867 Ger. W.; Cass. 22.10.1964, Pas. 1965, I, 193 (1°)).

In zake blijkt het dat de rechter die van de zaak kennis moet nemen door de termen van het exploit zelf op ruim voldoende wijze werd aangeduid zonder risico voor verweerder van enige vergissing (Cass. 16.3.1965, Pas. 1965, I, 731 (3°)).

De bewoordingen «Vrederechter van het kanton Gent, zetelend in zijn gewoon lokaal op het Vrederecht, Klein Paleis van Justitie», met nauwkeurige aanduiding van de plaats en nummer van het lokaal: «gelijkvloers, zaal 2» laten inderdaad geen twijfel over omtrent de rechter die van de zaak kennis dient te nemen.

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Verklaren de vordering ontvankelijk;

Verwijzen de zaak naar de algemene rol om nadien uitspraak te doen over de grond der zaak.

NOOT. — Het vonnis zoals boven weergegeven zal de goedkeuring van eenieder kunnen wegdragen.

De hoofdregel, dat een verzuim in een procesverhouding slechts dan de nietigheid kan teweeg brengen indien de belangen van de tegenpartij geschaad zijn, wordt in twee gevallen niet weerhouden: deze voorzien in art. 862, waar de rechter desnoods ambtshalve de nietigheid uitspreekt, eventueel na heropening van de debatten krachtens art. 744, al. 2, Ger. W., en deze voorzien in art. 863, excepties die steeds worden voorgedragen.

Het zou volledig ten onrechte zijn te menen dat, waar een vormverzuim werd begaan dat tot nietigheid kan leiden zonder schade voor de tegenpartij, dit een automatisch toe te passen nietigheid zou zijn.

In deze gevallen zal de rechter moeten onderzoeken of uit de *konkrete omtandigheden van de zaak* de gestelde vormvereisten voldoende naar voor komen, rekening houdende met het doel waarvoor zij werden gesteld.

De vermelding van de rechter waarvoor de zaak wordt gebracht is een dergelijke vormvereiste, die haar grondslag vindt in de rechten van de verdediging.

Uit de gegevens van het dossier heeft de rechter ter zake kunnen vaststellen, dat hoewel de vermelding van het kanton ontbrak, de vermelding van dag en uur, alsmede van het zittingslokaal een voldoende identificering was.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BOEKBESPREKING

G.E. Mulder, Vrijheid en onvrijheid in het strafrecht. — Deventer, Kluwer, 1968, in-8°, blz 24. Prijs : 2,90 fl.

In deze inaugurale rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de faculteit der rechtsgeleerdheid aan de vrije universiteit te Amsterdam, benadert de auteur de grenzen van het strafrecht op zijn eigen, originele manier.

Van het Kantiaanse sanctierecht en de vergeldingstheorie die Karl Binding aankleefde, komt G.E. Mulder tot de wederrechtelijkheidstheorie, waar het onderscheid tussen onrechtmatige en wederrechtelijke daad steeds subtieler wordt. Naargelang de omvang van het aangetaste of bedreigde belang — de algemene veiligheid van personen of goederen — valt de onrechtmatige daad onder de toepassing van de normale burgerrechtelijke sancties of van de strafwet. Kan men zich nog vastklampen aan een specifiek strafrechtelijk onrecht, waar het strafrechtelijk karakter van de laakbare daad louter van de wil van de wetgever afhangt?

Ook in het sanctierecht merkt de auteur een opmars van de vrijheid. Geldboeten verdringen meer en meer gevangenisstraffen: het lijkt trouwens normaal dat vermogensrechtelijke straffen de bovenhand hebben in een maatschappij die hoofdzakelijke op winstbejag is afgestemd.

De delinquent krijgt eveneens een passende rechtsbescherming: stond hij eertijds «buiten spel» tijdens de periode van lichamelijke onvrijheid, dan is zijn rechtspositie thans veel beter geregeld en heeft hij rechten en verplichtingen die in een aangepast tuchtrecht vervat liggen. In Nederland stelt de Minister van Justitie de gedetineerden een handboekje ter beschikking, waarin alle nuttige inlichtingen, rechten en verplichtingen worden omschreven. Ook hier stelt de schrijver een verflauwing van de grenzen tussen vrijheid en onvrijheid vast: van bestraffing komt het meer en meer naar een behandeling van de misdadiger, met het gevaar dat de doelmatigheid het zou halen op de rechtmatigheid.

Al met al, een boekje dat tot nadenken stemt omwille van zijn originele visie op de vrijheidsberovende straffen en de weerslag ervan op de misdadigers.

A.V.

EUROPEES RECHT

Werkzaamheden van het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen.

Week van 28 juni - 3 juli 1971.
N° 16/71.

Zaken 9/71, 11/71 en 5/71.

Het Hof hoorde deze week de pleidooien van partijen in twee, rechtstreeks door ondernemingen tegen de Commissie ingestelde beroepen inzake landbouwverordeningen: te nemen maatregelen in de landbouwsector na de devaluatie van de Franse frank; ordening der markten in de sector suiker.

Zaken 6/71 en 12/71.

Het Hof hoorde voorts de opmerkingen van partijen in twee prejudiciële zaken: enerzijds de uitlegging van de

communautaire regeling van de landbouwmarkten en anderzijds de uitlegging van bepaalde posten van het gemeenschappelijk douanetarief (indeling van gebroken granen van maïs).

Het Hof hoorde ten slotte de conclusies van de advocaten-generaal in twee andere zaken.

Zaak 10/71.

De eerste zaak werd naar het Hof verwezen door de arrondissementsrechtbank te Luxemburg (zie weekoverzicht n° 15/71: «vervoer te water, monopolies, mededinging »).

Advocaat-generaal Dutheillet de Lamothe concludeerde dat artikel 90, lid 2, van het E.E.G.-Verdrag niet rechtstreeks toepasselijk is en dus op zichzelf geen rechten voor de justitiabelen doet ontstaan die de nationale rechter moet beschermen.

Zaak 8/71.

De tweede zaak betreft een beroep wegens nalaten, door een Duits bureau voor auteursrecht tegen de Commissie ingesteld (zie weekoverzicht n° 14/71: «mededinging — recht om te worden gehoord »).

Advocaat-generaal Roemer concludeerde tot niet-ontvankelijkheid van het beroep.

Week van 14 tot 18 juni 1971. N° 14/71.

Zaak 3/71. — Communautaire heffing: morellen op brandewijn.

Toen Berlijnse importeurs 75 vaten morellen op brandewijn uit Joegoslavië wilden invoeren, stelde de Duitse douane na monsterneming — aangezien het hier invoer uit derde landen betrof — hierin een suikergehalte van 14,4% vast. Voor de communautaire heffing wordt uitgegaan van een natuurlijk suikergehalte van ten hoogste 9%; het meerdere wordt beschouwd als «toegevoegde suiker». De douane paste de heffing toe over dit verschil. De importeurs konden zich hiermee niet verenigen; volgens hen was geen heffing verschuldigd over de overwaarde aan suiker die zij niet zelf hadden toegevoegd maar als natuurlijke suiker in de vrucht zelf voorkwam. Zij legden de zaak voor aan het Finanzgericht te Berlijn.

Dit wendde zich tot het Hof van Justitie met de vraag of volgens de communautaire voorschriften waren als morellen op alcohol slechts aan een heffing kunnen worden onderworpen, indien suiker ook in feite is toegevoegd.

Het Hof besliste dat de communautaire voorschriften aldus moeten worden uitgelegd, dat alleen waren waaraan werkelijk suiker is toegevoegd, aan de heffing zijn onderworpen. Een importeur van produkten met een suikergehalte van meer dan 9% moet echter aantonen dat deze produkten inderdaad slechts natuurlijke, en geen toegevoegde suiker bevatten.

Zaak 2/71. — Revaluatie van de Duitse mark: welke wisselkoers moet in de gemeenschapsadministratie worden aangehouden?

De Bondsrepubliek Duitsland heeft bezwaar tegen de wijze waarop de Commissie de rekeningen van het Europees Sociaal Fonds voor het begrotingsjaar 1969 heeft vastgesteld. Dit is een van de vele zaken waartoe de revaluatie van de DM in oktober 1969 aanleiding heeft gegeven. De Commissie is voor het vierde kwartaal 1969 uitgegaan van de nieuwe pariteit van DM 3,66 op 1 RE, terwijl de rekeningen over de voorgaande kwartalen waren vastgesteld naar de oude pariteit van 4 DM. Het Europees Sociaal Fonds vergoedt 50% van de uitgaven van de

Lid-Staten voor wedertewerkstelling en herscholing van de werknemers. Aangezien de begroting van de Europese Gemeenschappen in E.M.O.-rekeneenheden luidt, komt de vaststelling van de rekeningen van het Sociaal Fonds tegen de nieuwe pariteit neer op een lagere vergoeding aan de Bondsrepubliek Duitsland voor de betrokken uitgaven die tegen de oude pariteit waren gedaan.

Advocaat-generaal Roemer concludeerde in de eerste plaats tot niet-ontvankelijkheid van het beroep wegens overschrijding van de beroepstermijn. Hij achtte het beroep voorts niet gegrond, aangezien het Verdrag geen koersgarantie bevat noch een bepaling dat de Gemeenschappen het risico van koerswijziging moeten dragen; een dergelijke bepaling zou overigens leiden tot wijziging van de verdeelsleutel voor de bijdragen der Lid-Staten.

Zaak 8/71. — Mededinging - recht om te worden gehoord.

In het kader van een procedure, die de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens schending van de communautaire mededingsbepalingen had ingeleid tegen een Duits bureau voor de bescherming van auteursrechten verzocht een Duitse componistenvereniging de Commissie mondeling te worden gehoord, aangezien zij bij deze zaak belang had.

De Commissie wees dit verzoek af op grond dat de voorzitter van de componistenvereniging, als lid van de Raad van Bestuur van de organisatie waartegen de procedure is gericht, de mogelijkheid had bij de schriftelijke behandeling opmerkingen te maken.

De componistenvereniging wendde zich daarop tot het Hof van Justitie met een beroep wegens nalatigheid. Het Hof hoorde de pleidooien van partijen ter terechtzitting van 17 juni.

Week van 5-9 juli 1971. N° 17/71.

Zaak 2/71. — Monetair beleid en gemeenschapsadministratie.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen verklaarde de Bondsrepubliek Duitsland niet-ontvankelijk in haar beroep tegen de Commissie om de rekeningen van het Europees Sociaal Fonds over het vierde kwartaal van 1969 vast te stellen naar de nieuwe — in oktober 1969 vastgestelde — pariteit van de DM. De driemaandelijke financiële verrichtingen van het Europees Sociaal Fonds zijn te beschouwen als rechtshandelingen met een definitief karakter, waartegen derhalve binnen een termijn van twee maanden beroep kan worden ingesteld. De Duitse regering had deze termijn niet in acht genomen.

Zaak 59/70. — Steunmaatregelen en subsidies (E.G.K.S.).

Het Hof van Justitie verklaarde de Nederlandse regering niet-ontvankelijk in haar beroep wegens nalaten tegen de Commissie. Als opvolger van de Hoge Autoriteit van de E.G.K.S. had deze geweigerd met een aanbeveling tot de Franse Republiek op te komen tegen bepaalde, in het Franse Plan vervatte faciliteiten voor de ijzer- en staalindustrie. Achttien maanden nadat de Commissie mededeling van deze weigering had gedaan, had de Nederlandse regering beroep ingesteld. Het Hof van Justitie achtte deze termijn — gezien de verschillende bepalingen in het E.G.K.S.-Verdrag inzake beroepstermijnen — te lang en verklaarde het beroep derhalve niet-ontvankelijk.

Zaken 12, 13 en 14/71. — Gemeenschappelijk douanetarief.

Het Hof van Justitie hoorde de conclusie van advocaat-generaal Roemer in drie door het Bundesfinanzhof naar het Hof verwezen prejudiciële zaken, betreffende de tariefindeling van uit derde landen ingevoerde gebroken granen van maïs en gierst (millet).

BALIELEVEN

Kongres te Verviers van het Verbond van Belgische Advocaten.

Op 25 september 1971 hield het Verbond van Belgische Advocaten zijn jaarlijks kongres te Verviers, met als thema «De advocaat van vandaag en morgen, gezien door de huidige maatschappij».

De aanwezigen werden door de Heer Stafhouder van de Balie te Verviers, Mr. Massaux, hartelijk verwelkomd in het Gerechtsgebouw te Verviers, waar het kongres zijn assisen hield. De moeite die de Stafhouder en de Balie van Verviers zich getroost hadden voor de inrichting van dit kongres vond in alle geval reeds een beloning in de zeer talrijke opkomst.

Mr. Gielen, Voorzitter van het Verbond, verdedigde in een overtuigende toespraak de werking en de zending van het Verbond. Hij lichtte ook het kongresthema toe en bedankte de verschillende medewerkers.

Vervolgens bracht Mr. Jaak Van Waeg, secretaris-generaal, het algemeen verslag van de activiteiten van het Verbond in het voorbije jaar, terwijl Mr. Unikowski het financieel verslag las.

Na de statutaire verkiezingen werd dan met zeer veel belangstelling geluisterd naar de rede van Stafhouder A. De Gryse, Deken van de Nationale Orde van Advocaten.

Met natuurlijke welsprekendheid behandelde de Deken al de problemen, die de aandacht van de Nationale Orde gaande hielden of nog houden, na eerst, aansluitend bij het kongresthema, de noodzakelijke aanpassing van de balie te hebben beklemtoond, met een verwijzing naar de woorden van Stafhouder Brunois uit Parijs: «que le monde moderne ne cherche plus tant un orateur pour plaider qu'un avocat pour ne pas plaider».

Na vanzelfsprekend herinnerd te hebben aan de eerste organisatorische problemen van de Nationale Orde, behandelde de Deken achtereenvolgens problemen in verband met :

1. De vertegenwoordiging in rechte en het monopolie van de advocaat.
2. De arbitrage voor verkeersongevallen met stoffelijke schade van minder dan 25.000 fr.
3. De reorganisatie van Pro Deo en rechtsbijstand.
4. De bewaring van het archief en de beroepsverantwoordelijkheid van de advocaat.
5. Credoc.
6. Het pactum de quota litis.
7. Het tarifieren van de erelonen.
8. De financiële aansprakelijkheid van de advocaat.
9. De stage.
10. De rechtsplegingsvergoeding.
11. De collectieve dienst voor invorderingen.
12. Het afsluiten van collectieve polissen.

De Deken drukte nochtans de mening uit dat men er beter zou aan doen alle krachten samen te bundelen om preciese maar meer beperkte doeleinden te bereiken, zonder steeds over alles te willen praten.

Drie objectieven wenste hij te bereiken in een snel tempo :

- 1) de hervorming Pro Deo en Rechtsbijstand, waarvoor officiële steun werd toegezegd.
- 2) oplossing van het probleem der vreemde juristen-kabinetten in België.
- 3) publicatie van een Bulletin van de Nationale Orde.

De Deken wees er echter ook op dat voor bepaalde aspecten van ons beroepsleven de oplossing niet ligt bij de Nationale Orde.

Twee uitspraken van de Deken mogen wel bijzonder belicht worden, namelijk waar hij zegde :

«Wanneer men mij zegt dat de Balie méér publiciteit dient te maken om het publiek in te lichten nopens hare activiteiten, sta ik zeer sceptisch. Het is niet de publiciteit die het advocatenberoep zal redden maar onze bevoegdheid en efficaciteit.»

«Ik ben zoals U allen overtuigd dat in 1971 de advocaat niet meer bij machte is alles te doen, én op het Paleis zijn én op het kantoor, expertises bijwonen en in snel tempo de vraagstukken bestuderen op wier dringende oplossing de cliënt gesteld is. Ploegwerk wordt onmisbaar en specialisatie dringt zich vanzelfsprekend op, maar ik ben er niet van overtuigd dat alle advocaten zich dienen te associëren; men kan, wanneer het zich opdringt, beroep doen op specialisten in dit of dat domein.

Ik denk persoonlijk dat indien de Balies de specialisatie dienen in de hand te werken, dat indien de advocaten moeten gemachtigd worden hun specialisatie kenbaar te maken, zowel op hun plaat als op hun briefpapier — het probleem zelf van de organisatie van deze specialisatie niet kan worden opgelost door de Nationale Orde omdat het essentieel behoort tot het domein van het individueel talent, de «efficiency», de zin voor organisatie en het temperament van ieder advocaat.»

De organisatie van de specialisatie is echter nergens een gemakkelijk probleem, ook niet in het buitenland.

Ten slotte wees de Deken op het nut van een vrije groepering als het Verbond van Belgische Advocaten.

De rede van de Deken oogstte terecht een uitzonderlijk succes.

De volgende spreker, Mr. R. Carton de Tournai, ere-advocaat, maakte eveneens buitengewone indruk, zowel door zijn stijlvolle voordracht als door de rijke inhoud van zijn uiteenzetting.

Hij behandelde het thema «De advocaat en de zakenwereld» waarbij «zakenwereld» te verstaan is als «de grote ondernemingen» waarin spreker thuis is.

Kort samengevat leerde Dr. Carton de Tournai ons het volgende :

— De statistieken wijzen op een gestadige vermindering van het belang van de geschillen van het grote bedrijf.

— Bij nader onderzoek schijnen de drie oorzaken van deze vermindering te zijn : de economische vervlechting en de beroepssolidariteit, de verbetering van de deontologie van de zakenwereld en de steeds nauwkeuriger reglementering van de konkurrentienormen, de spectaculaire uitbreiding van de juridische cellen van het bedrijf.

— Bij deze drie oorzaken voegen zich twee verschijnselen van gerechtelijke aard :

de onaangepastheid van zekere gerechtelijke kaders voor de oplossing van economische conflicten, de kosten en vooral de duur van de processen.

— Kort gezegd : de transaktionele regeling, de praktische schikking, het verlenen van compensaties of het aankondigen van retorsie maatregelen krijgen de voorkeur om een groot aantal geschillen op te lossen die vroeger werden bepleit.

— Op het vlak van het advies en van de gerechtelijke bijstand buiten geschil, is de aanwezigheid van de Belgische advocaat in het zakenleven diskreet, en zelfs zeer onopvallend ; dit niettegenstaande het ontstaan sedert 10 - 15 jaar in de grote steden van verschillende rationeel ingestelde zakenkantoren.

— Deze toestand is te verklaren door het feit dat het bedrijf, aan het hoofd van zijn verschillende takken van bedrijvigheid, hogere kaderleden aanstelt die noodzakelijkerwijs vertrouwd zijn met de moeilijkheden waarin vroeger enkel de onafhankelijke raadsman kon adviseren.

— Niettegenstaande de uitzonderingen van de vorenvermelde zakenkantoren, worden er op dit vlak soms verschillende klachten gehoord in de bedrijfswereld: onvoldoende beschikbaarheid van de advocaat met naam; onvoldoende betrouwbaarheid met de economische gegevens van de sektor; teveel nadruk op de kritiek van de voorgestelde oplossingen dan op de hoofdlijnen van een tegenvoorstel; moeilijkheden die ontstaan door de juridische vaktaal waarin het advies wordt uitgedrukt, enz.

Volgens spreker zouden 5 hervormingen ter studie moeten genomen worden om een toenadering tussen de bedrijfswereld en de balie te bevorderen:

— ontwikkeling van het beroep van adviserend advocaat, ook buiten de grote steden waar het begint tot ontwikkeling te komen;

— uitbreiding van de omvang van de bestaande zakenkantoren;

— oprichting van multiprofessionele associaties;

— versoepeling van de voorwaarden waarin de advocaten hun vaste bijstand aan bedrijven zouden mogen verlenen (als volle of gedeeltelijke dagtaak);

— beperking van de onverenigbaarheden tussen het beroep van advocaat en het mandaat van beheerder van vennootschappen.

Na deze welgevulde en zeer geslaagde voormiddag hadden de kongressisten een lunch in Restaurant « Le Vatel », waar een uitstekende stemming heerste.

De namiddagzitting bracht dan nog vier sprekers.

Eerst handelde de heer *Frans E.P. Van Walle*, maatschappelijk assistent te Antwerpen, over « *De advocaat en het sociale milieu* ».

De heer Van Walle wees er op dat het doorsnee publiek weinig vertrouwd is met de eigenlijke functie van de advocaat. Anderzijds vestigde hij ook de aandacht op een dikwijls gehoord verwijt, nl. dat onze rechtspraak niet meer zou beantwoorden aan de realiteiten van het dagelijks leven. Volgens spreker moet er meer beroep worden gedaan op het maatschappelijk onderzoek, waartoe de advocaten zouden moeten bijdragen.

De heer *Gerlache*, die de heer Delourme van het A.B.V.V. verving, sprak over « *De advocaat en de werknemerswereld* ».

De spreker stelde vast dat tot nu toe de betrekkingen tussen de vakverenigingen der arbeiders en het advocatenberoep zich bijna beperkt hebben tot datgene wat noodzakelijk is voor de verdediging voor de rechtbanken door de vakbonden van de individuele belangen der arbeiders.

De andere, en belangrijker activiteiten van de vakverbonden, ontsnappen praktisch volledig aan de balie, ondanks een grote behoefte aan juridische bevoegdheid. De advo-

caat wordt er echter nog gemakkelijk aangezien als behorend tot een ander milieu.

De derde spreker was de heer *L. Mortier*, die het had over « *De advocaat en de middenstand* ». Wat de middenstand denkt van de balie van vandaag en verwacht van de balie van morgen.

Volgens de heer Mortier hebben de kleine en middelgrote bedrijven de advocaten nodig.

Niettemin doen de bedrijfshoofden van kleine en middelgrote ondernemingen relatief weinig beroep op de diensten van de advocaten. Zij geven de voorkeur aan de diensten ingericht door hun beroepsgroeperingen of interprofessionele groeperingen, aan de raadgevingen van hun « boekhouders » of geven de voorkeur aan firma's gespecialiseerd in het incasseren van schuldvorderingen.

De oorzaken van deze stand van zaken zou te vinden zijn in de opvattingen welke de middenstand zich maakt van de advocaat: onvoldoende deskundigheid b.v. voor fiscale en sociale zaken, moeilijk contact, vrees voor hoge erelonen.

Volgens spreker moet de balie er op staan deze opvattingen te verbeteren en dit door meer informatie, betere organisatie en deskundigheid op alle gebied.

Het laatste woord was vanzelfsprekend aan de verdediging, nl. aan de balie, in de persoon van Mr. *Fernand Coupé* (Brussel).

Mr. Coupé aanvaardde echter de meeste kritiek.

Betere informatie zou weliswaar de rol van de advocaat als adviseur en als onderhandelaar doen uitschijnen en niet zozeer, zoals nu, zijn rol als pleiter.

Het probleem van de beschikbaarheid van de advocaat is er één van organisatie (b.v. minder tijdverlies), maar toch ook van « prijs » want is men bereid die bestendige deskundige beschikbaarheid te betalen?

Mr. Coupé had geen bezwaar tegen het aanvaarden van gemengde loopbanen voor advocaten, dus deels in dienstverband, en evenmin tegen het kenbaar maken der specialiteiten en tegen samenwerking met andere beroepen (b.v. boekhouder).

De zeer geestige toespraak van Mr. Coupé sloot praktisch de namiddagzitting af, buiten nog enkele individuele tussenkomsten.

Daarna werden de kongressisten in het Stadhuis van Verviers ontvangen door het College van Burgemeester en Schepenen, waarna er amper de tijd over was om zich gereed te maken voor het diner en de danspartij in de salons van de « Société Royale d'Harmonie » te Verviers. Ook hier was er een uitstekende stemming tot een zachte nacht de kongressisten in zijn armen sloot.

En ook zondag, 26 september 1971, was er nog een talrijke opkomst voor de lunch in het Eurotel te Spa-Bal-moral.

Voorwaar een zeer geslaagd kongres. De afwezigen hadden ongelijk.

J. Van den Heuvel.

Herdenking van het 25-jarig bestaan van de Orde van Advocaten te Turnhout.

Zoals bekend bestonden voor het inwerkingtreden van het Gerechtelijk Wetboek geen raden van toezicht bij de balies, die minder dan twintig leden telden. Slechts wanneer dit getal overschreden werd moest krachtens art. 2 van het Franse decreet van 14 december 1810 een raad worden gevormd, die in plaats van de Rechtbank van eerste aanleg, belast is met de handhaving van de discipline.

Op 27 juni 1946 werden door de procureur des Konings, gedelegeerd door de procureur-generaal bij het Hof van beroep te Brussel, de advocaten van het arrondissement

Turnhout in algemene vergadering bijeengeroepen om de leden van hun eerste tuchtraad te kiezen (art. 5 van het K.B. van 5 augustus 1836), daar sedert 23 november 1945 meer dan twintig advocaten op het tableau van de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout waren ingeschreven.

Het is deze gebeurtenis, die de Orde van Advocaten en de Conferentie van de Jonge Balie te Turnhout tijdens een plechtige zitting op 18 september 1971 hebben willen herdenken.

Tijdens deze zitting werd het woord gevoerd door de

voorzitter van de Conferentie van de Jonge Balie, Mr. K. Baten, door oud-stafhouder, Mr. Francis De Vel, die de redevoering van de wegens familieomstandigheden verhinderde stafhouder, Mr. Raymond Schuermans, uitsprak, en door de minister van Nederlandse Kultuur, Prof. Dr. F. Van Mechelen.

De tekst van de door de minister van Nederlandse Kultuur gehouden toespraak over de kulturele autonomie en de vernieuwing van het kultuurbeleid, is in dit nummer integraal opgenomen.

Aan de rede van stafhouder Mr. R. Schuermans ontleen wij het volgende :

.....
De bijdrage van de Balie en van de gerechtelijke instanties betekent voorzeker een belangrijk aandeel in de kultuurontwikkeling van een land. Het is dan ook niet denkbaar dat het recht zou beoefend worden in een taal vreemd aan de rechtsonderhorigen.

Om dit principe te doen zegevieren werd de eerste Vlaamse Conferentie van het land gesticht te Gent in 1873 en ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van deze Conferentie in 1948, herinnerde Mr. Dua (*) aan een toen bestaande mentaliteit, die geen plaats bood voor een Vlaamse kultuur in het algemeen, noch voor een Vlaams rechtsleven in het bijzonder.

Een der constituenten van 1830, Charles Rogier, het Rogierplein te Brussel herinnert nog steeds aan hem — schreef aan de toenmalige minister van Justitie :

« Il est nécessaire que toutes les fonctions civiles et militaires soient confiées à des Wallons et des Luxembourgeois ; de cette manière les Flamands, privés temporairement des avantages attachés à ces emplois, seront contraints d'apprendre le français, et l'on détruira ainsi peu à peu l'élément germanique en Belgique. »

Enkele beruchte gerechtelijke beslissingen zullen later het door Rogier ingenomen standpunt illustreren.

In 1863 had een zekere Karsman te Antwerpen een gedicht uitgegeven zonder vermelding van de naam van de drukker. Hij werd correctioneel veroordeeld tot 5 fr. ; tekende beroep aan ; zijn Gentse raadsman, Mr. Julius Vuylsteke, nam besluiten om in het Nederlands te mogen pleiten. Bij arrest van 31-10-1863 werd hem dit recht ontzegd, waarop Karsman met zijn raadsman de zittingszaal verliet en bij verstek verwezen werd tot drie maanden gevangenisstraf. Het arrest beriep zich o.a. op het motief dat de advocaat het recht niet had een gewestaal te gebruiken. (Belg. Jud. 1864).

In 1872 ging Schoep, een inwoner van St.-Jans-Molenbeek, de geboorte van zijn kind aangeven op het stadhuis ; hij kende geen Frans ; de beambte van de burgerlijke stand wilde de akte opstellen in deze taal ; Schoep verliet onverrichter zake het gemeentehuis ; werd correctioneel vervolgd te Brussel wegens het niet naleven der wet en veroordeeld tot 50 fr. boete.

In beroep hebben zijn raadsleden, Mr. De Laet en Mr. De Poorter van Antwerpen, in het Nederlands gepleit en hun pleidooi werd zin na zin in het Frans vertaald. Het rekvisitorium van de Advokaat Generaal werd uitgesproken in het Frans en niet vertaald.

Het Hof bekrachtigde. Cassatie werd aangetekend.

De grote Edmond Picard zou met zijn confraters optreden en kondigde aan dat hij in het Nederlands zou pleiten. Het rekvisitorium van de Advokaat Generaal Mesdach de ter Kiel luidde :

« ... Si c'est à une personne de qualité, à une Cour de Justice qu'on s'adresse, est-il bien séant, quand on peut faire autrement, d'adopter avec affectation un idiome intelligible ? Si donc c'est à la Cour qu'on s'adresse, qu'on lui parle la langue qui lui est propre, qu'elle a toujours

pratiquée et qui est familière à tous ceux qui sont admis à l'honneur d'exercer devant elle leur ministère... La dignité de la justice ne saurait s'accomoder de ce genre de divertissements... »

Het Hof van Cassatie velde op 12 mei 1873 een arrest waarbij vastgesteld werd « que l'avocat est légalement tenu de connaître le français et qu'il était ordonné de plaider en français. » (Belg. Jud. 1873 nr. 742).

Dergelijke opvattingen en wantoestanden zijn aanleiding geweest tot het ontstaan van de Vlaamse Conferentie van Gent, waaruit al de andere, ook de Franstalige, zijn gegroeid.

Mr. Albert Fredericq, grootvader van de bekende auteur baron Louis Fredericq, richtte tot de Volksvertegenwoordigers van het Gentse een petitie, die door 75 advocaten, oud-ministers, leden van de tuchtraad en oud-stafhouders werd ondertekend en waarvan de aanvang luidde als volgt:

« De verklaring door het arrest van het Verbrekingshof aan onze Grondwet gegeven, krenkt en kwetst ons recht en onze vrijheid. De Fransche overheersing eerst heeft den Vlaming zijne taalrechten met zijne vrijheid ontnomen, toen zij met de taal het nationaal gevoelen wilde versmachten ; maar hoever wij ook in onze geschiedenis terugkeren, immer vinden wij in de Keuren, Blijde Inkomsten en Grondwetten, dat het vrije gebruik der landtaal voor 't gerecht aan den Vlaming werd gewaarborgd. Zulks vragen wij nog, en ons verzettende uit al onze krachten tegen het arrest van het Verbrekingshof, durven wij ons op U beroepen. Wij verzoeken U onmiddellijk een wet te stemmen waarbij den Vlaming wordt toegelaten voor het gerecht zijne moedertaal te spreken en den rechter en de(r) beschuldiging wordt opgelegd de taal, door den belanghebbende gekozen, te gebruikn. »

Volksvertegenwoordiger Mr. de Baets, mijn grootvader, Mr. Drubbel en Mr. Cruyt legden deze petitie voor aan de Kamer op 28.5.1873. De eerste wet op het gebruik der talen in het gerecht werd afgekondigd op 17.8.1873 en de Vlaamse Conferentie werd gesticht ter verdere samenbinding van krachten op 17.11.1873.

Doch, is het niet merkwaardig wat Mr. Dua zegt over deze petitie, nml. dat zij ondertekend werd door « talrijke advocaten die zeker niet als Vlaamsgezinden bekend stonden » maar zo uiting wilden geven aan hun verontwaardiging over de bestaande toestand ?

Is het niet merkwaardig dat de verdedigers van Schoep een beroep deden op de Franstalige, om zijn vrijheidsliefde (x) geduchte, Mr. Edmond Picard, om Nederlandstalige besluiten neer te leggen, en alzo in deze taal te mogen pleiten.

Is het niet merkwaardig dat reeds toen een elite, zowel Frans- als Nederlandstalig, zich verhief tegen de miskenning van de Vlaamse kultuur ?

Quantum mutatus ab illi !

(x) Extrait de la plaidoirie de Me. Edmond Picard dans l'affaire Wellens/Vandersmissen, Journ. trib. 1884, p. 343.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Uitstap van 18 september.

Het was voor de meesten der confraters nog een barbaars vroeg uur toen die zaterdagmorgen 18 september verzamelen geblazen werd op de vlieghaven te Deurne ; het bleek daarenboven dan nog dat het hier om een voorzorgsmaatregel van de Voorzitter der Vlaamse Conferentie ging (door sommigen gewoon als sadisme bestempeld), die een ruime marge voorzien had om het akademische kwartuurtje dat de confraters zichzelf gereedelijk toekennen, op te vangen.

(*) Rechtskundig Weekblad, 1948-49, 331 e.v.

Van de nood een deugd makend werd deze wachttijd aangenaam koutend en consumerend doorgebracht op het terras der vlieghaven in een prachtig septemberzonnetje, tot het ogenblik was aangebroken waarop de eerste helft van het gezelschap diende in te schepen in een DC3 voor een tocht boven de Antwerpse agglomeratie en de omliggende gebieden. Terwijl de achterblijvers bedenkingen uitten over de gammele staat van het tuig dat hun confraters zou vervoeren, stapten deze laatsten met moedige tred over de landingsbaan, een hupse stewardess achterna. Uiteindelijk zou deze eerste groep pioniers behouden terugkomen, zoals ook de tweede ploeg, en het enige bedrukte gelaat in het gezelschap was tenslotte dat van de confrater die speciaal voor de gelegenheid een levensverzekering had afgesloten en nu het premiebedrag zag teloor gaan.

Een bustocht bracht het gezelschap dan in het restaurant «De Engel» te Balen-Neet, een der talrijke pleisterplaatsen die de Voorzitter der Vlaamse Conferentie pleegt aan te doen in zijn vele didactische tochten doorheen het Vlaamse land. Een uitgelezen maal werd opgediend in dit mooie, smaakvol ingerichte restaurant, waar het goed vertoeven is. Doch lang kon er niet getoefd worden, daar wij verwacht werden in het atoomcentrum te Mol, voor een door iedereen niet helemaal meegepakt verhaal over Uranium 235 en 238, cadmium statven, neutronen, etc. Het was wel even een verrassing de confraters plots te zien in een wetenschappelijke witte jas in de plaats van het juridische zwart. Smachtend werd uitgekeken naar de beloofde receptie die ras volgde en niets te wensen overliet. Bij reeds vallende avond ging de rit dan, over enige drinkplaatsen, naar een uitspanning in de goede stad Lier waar, na enige organisatorische moeilijkheden, de heerlijkste paling in het groen, het smakelijkste brood, de grootste radlijzen, en het hartverheffendste bier aller tijden werd opgediend.

Het uur was vergevorderd, en het gezelschap luidruchtig, toen de tocht besloten werd waar hij begon, d.i. te Deurne.

Dat nog contingenten confraters de tocht op eigen kracht verder zetten in de Antwerpse binnenstad, is een ander verhaal.

H.L.

TIJDSCHRIFTEN

De Verzekeringswereld, jaargang 1971 - nr. 9.

A.J. Muylaert, dir. Hog. St. vr. Soc. Recht, Statuut der verzekeringsagenten. Dient een verzekeringsagent beschouwd als zijnde een «zelfstandige» en een «handelaar»? — A.J. Muylaert, In en om het Parlement. Statuut verzekeringsproducten. — Lic. H. De Graef, Verzekering tegen diefstal. De risico's oproer en oorlog. — Raf De Wit, Dr. in de Rechten, Lic. Notariaat, Courtoisie in het verzekeringsbedrijf. — A.J. Muylaert, Dir. Hog. St. vr. Soc. Recht, De nieuwe arbeidsongevallenwet. Toepassingsgebied, analyse, commentaar. Beschouwingen nopens huidige stand der wetgeving. — Wereldcongres van de maritieme verzekeraars te Brussel. — Lic. H. De Graef, Levensverzekering. — Nieuws van de maatschappijen.

Belgische Rechtspraak in handelszaken, jaargang 1970 - nr. 11-12.

Overeenkomst. — Mandaat. — Huur van werk. — Overeenkomst. — Waardepapieren. — Faillissement. — Onrechtmatige mededinging. — Internationaal privaatrecht.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis, jaargang 1971 - nr. 3.

Jean Yver (Caen), Le «Très Ancien Coutumier» de Normandie, miroir de la législation ducal? Contribution à l'étude de l'ordre public normand à la fin du XIIe siècle». — J. Behets (Gent), De oorsprong van de jaar- en voogdgedingen en van de wijsdommen, voornamelijk in de Zuidelijke Nederlanden. — Pio Caroni (Bern), Savignys «Beruf» und die heutige Krise der Kodifikation. — Boekbesprekingen.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 34.

Prof. mr. A.R. Bloembergen, Kroniek van het nieuwe ongevallenrecht. — Mr. P. Kremer, Ondoelmatige onrechtmatige daad. — Mr. Th. Limperg, De rechten der uitvoerende kunstenaars in de Vereniging voor Auteursrecht. — Mr. Th. L. van der Veen, BTW over vergoeding voor kosteloze rechtsbijstand stroomt in een «gesloten circuit» en brengt daarom niets op.

Weekblad voor Privaatrecht, notaris- ambt en registratie, jaargang 1971 - nr. 5142.

Mevr. mr. S.V. Hoogendijk-Deutsch, Administratief recht en notariaat (I). Prof. mr. J. Wiarda, «Eens zocht ik in oude schrijnen». Lied, thans toegelicht in voetnoten ter gelegenheid van Pitlo's zeventigste verjaardag. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen. — Benoemingen.

Rechtsgeleerd magazijn themis, jaargang 1971 - nr. 3.

De rechter, de deskundige en de deskundige rechter. — Prof. mr. J.M. Van der Veen, Recht en Cultuur, een parafase in plaats van een recensie. — Prof. J.M. Van Bemmelen, Strafbare belediging, ontwerp van wet 11249.

Ars Aequi, jaargang, 1971 - nr. 7.

J.P. Leijten, Nabootsing. — Rechtsvraag. — Verslagen. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Jurisprudentie. — Ad valvas.

Journal des Tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4753.

Jean J.A. Salmon, Le conflit entre le traité international et la loi interne en Belgique à la suite de l'arrêt rendu le 27 mai 1971 par la Cour de Cassation (2e partie). — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue du Notaire Belge, jaargang 1971 - nr. 2582.

Léon Raucent, La clause d'attribution de l'usufruit au survivant des époux. — Législation. — Revue de la jurisprudence belge. — Bibliographie. — Notariat. — Renseignements divers.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1971 - nr. 31.

Raphaël Contin, L'autonomie patrimoniale des sociétés. Réflexions sur des finalités d'une organisation juridique des groupes. — Jurisprudence. — Législation.